

Hallituksen esitys eduskunnalle kielitutkintoja koskevan lainsäädännön muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksellä ehdotetaan muutettavaksi yleisistä kielitutkinnoista annettua lakia ja julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annettua lakia. Tavoitteena on, että kielitutkintojen järjestelmä vastaisi paremmin kasvavien osallistujamäärien tarpeisiin suorittaa kielitutkinto kielitaidon osoittamista varten erilaisiin tarkoituksiin.

Kielitutkintojärjestelmän joustavoittamiseksi esityksellä mahdollistettaisiin yleisten kielitutkintojen suorittaminen osakokeina. Lisäksi esityksessä ehdotetaan nykyisen valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän lakkauttamista ja sulauttamista osaksi yleisiä kielitutkintoja. Esitys sisältää myös muita tutkintoprosessia joustavoittavia ja sujuvoittavia muutosehdotuksia, kuten Oma Opintopolun hyödyntämistä tutkintotulosten tiedoksiannossa. Lisäksi esityksessä päivitetään kielitutkintorekistereitä koskevat säännökset.

Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	5
2.1 Kielitutkintojärjestelmät.....	5
2.1.1 Yleiset kielitutkinnot.....	5
2.1.1.1 Yleisten kielitutkintojen hallinto.....	5
2.1.1.2 Yleisten kielitutkintojen suorittaminen	6
2.1.2 Valtionhallinnon kielitutkinnot	8
2.1.2.1 Valtionhallinnon kielitutkintojen suorittaminen ja hallinto	8
2.1.2.2 Kielitaitolain vaihtoehtoiset tavat osoittaa kielitaito	10
2.2 Kielitutkintojen digitalisointi ja rekisterit	11
2.3 Tutkintojen käyttötarkoitukset ja suoritukset.....	15
3 Tavoitteet	17
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	18
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	18
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	18
4.2.1 Vaikutukset ihmisiin	18
4.2.2 Vaikutukset viranomaisiin ja viranomaisten tiedonhallintaan	19
4.2.3 Taloudelliset vaikutukset	19
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	19
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	19
6 Lausuntopalaute	20
7 Säännöskohtaiset perustelut	20
7.1 Laki yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta.....	20
7.2 Laki julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain muuttamisesta.....	27
8 Lakia alemman asteen sääntely	28
9 Voimaantulo	29
10 Toimeenpano ja seuranta	29
11 Suhde muihin esityksiin.....	29
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	29
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	30
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	30
LAKIEHDOTUKSET	33
Laki yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta.....	33
Laki julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain muuttamisesta	36
LIITTEET	38
RINNAKKAISTEKSTIT	38
Laki yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta.....	38
Laki julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain muuttamisesta	43

LIITTEET	47
ASETUSLUONNOKSET	47
Valtioneuvoston asetus yleisistä kielitutkinnoista annetun asetuksen muuttamisesta	47
Valtioneuvoston asetus suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta	49

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Orpon hallitusohjelman (s. 75 ja 77) kirjausten mukaan molempien kotimaisten kielten kielitutkintojen tarjontaa ja laatua parannetaan työvoiman kielitaidon turvaamiseksi. Kielitestillä todennettava erityisen hyvä suomen tai ruotsin taito sisältyy hallitusohjelmaan (s. 202) kirjattuihin oleskeluluvan edellytyksiin. Lisäksi hallitusohjelmaan (liite B) on kirjattu työmarkkinatuen kielilisan saaminen kielitaidon osoittamisen kautta. Näiden hallitusohjelmassa mainittujen uusien käyttötarkoitusten ennakoita lisäävän kielitutkintojen suorittajamääriä moninkertaisesti, minkä vuoksi kielitutkintoja on pystyttävä tarjoamaan huomattavasti nykyistä enemmän. Suorittajamääriä on lisäksi jonkin verran nostanut hallitusohjelman mukaisesti alkusyksystä 2024 toteutettu muutos (OKM031:00/2023), jonka myötä erinomaista suomen tai ruotsin kielitaitoa osoittavan valtionhallinnon kielitutkinnon voi tietyin edellytyksin suorittaa maksutta.

Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman (s. 80) kirjausten mukaan koulutusjärjestelmän kehittämisessä otetaan nykyistä paremmin huomioon tekoälyn ja digitalisaation mahdollisuudet. Digitalisaation mahdollisuuksia hyödynnetään myös hallinnollisen työn vähentämisessä.

Lisäksi pääministeri Orpon hallitusohjelman (s. 113) mukaan hallitus toteuttaa kansallisen tietosuoja-lainsäädännön kokonaisuudistuksen. Kokonaisuudistuksen yhteydessä kumotaan tiedon liikkuvuutta, pilvipalveluiden tarkoituksenmukaista käyttöä tai muuten julkisten palveluiden tarkoituksenmukaista järjestämistä häiritsevät säädökset ja hyödynnetään tarvittaessa nykyistä laajemmin Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen kansallista liikkumavaraa. Tietosuoja-lainsäädännön kokonaisuudistuksen koordinaatioryhmän (OM126:00/2023) väliraportissa ([Koivu, Virpi ym. 2024: Tietosuoja-lainsäädännön kokonaisuudistus. Koordinaatioryhmän väliraportti. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2024:25, s. 39 ja 65](#)) on mainittu kielitutkintorekisterien sääntely yhtenä aiheena, jota olisi arvioitava tarkemmin suhteessa tietosuojaan koskevan sääntelyn nykytilaan.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä opetus- ja kulttuuriministeriössä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Valmistelun lähtökohtana on ollut Opetushallituksen syksyllä 2024 tekemä esiselvitys Opetushallituksen hallinnoimien kielitutkintojen kehittämisestä. Kartoittaessaan kielitutkintojen nykytilaa esiselvitykseen Opetushallitus järjesti syksyllä 2024 kolme keskustelutilaisuutta Opetushallituksen kielitutkintojen parissa työskenteleville asiantuntijoille. Lisäksi Opetushallitus järjesti yhden keskustelutilaisuuden yleisten kielitutkintojen koordinoinnista vastaavan Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielitutkimuksen keskuksen (Solki) asiantuntijoille. Hallituksen esitystä valmistellessaan opetus- ja kulttuuriministeriö on kuullut myös oikeusministeriön asiantuntijoita.

Luonnos hallituksen esitykseksi on ollut lausuntokierroksella xx.x.–xx.x.2025. Esityksestä on pyydetty lausunnot seuraavilta tahoilta: Aalto-yliopisto, Ahvenanmaan maakuntahallitus, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry, Finlandssvenska teckenspråkiga rf, Helsingin yliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielitutkimuksen keskus (Solki), Jyväskylän yliopiston viittomakielen keskus, Kansallisarkisto, Kotimaisten kielten keskus, Kuurojen liitto,

Lapin yliopisto, Lappeenranta–Lahden teknillinen yliopisto LUT, Maahanmuuttovirasto, oikeusministeriö, Opetushallitus, Oulun yliopisto, sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Kuurosokeat ry, Suomen yliopistojen kielikeskusten verkosto FINELC, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry, Suomen Rehtorit ry, Svenska Finlands Folkting -järjestö, Svenska handelshögskolan, Taideyliopisto, Tampereen yliopisto, tietosuojavaltuutetun toimisto, Turun yliopisto, työ- ja elinkeinoministeriö, Vaasan yliopisto, valtioneuvoston oikeuskansleri, valtiovarainministeriö, Vammaisfoorumi ry, Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE sekä Åbo Akademi. Lisäksi Opetushallitusta on pyydetty välittämään tieto lausuntokierroksesta valtionhallinnon kielitutkintojen tutkintolautakunnille, yleisten kielitutkintojen tutkintotoimikunnalle sekä kielitutkintojen järjestäjille, ja muillakin on ollut mahdollisuus jättää lausunto Lausuntopalvelun tai opetus- ja kulttuuriministeriön kirjaamon kautta.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM001:00/2025>.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Kielitutkintojärjestelmät

2.1.1 Yleiset kielitutkinnot

2.1.1.1 Yleisten kielitutkintojen hallinto

Yleiset kielitutkinnot (YKI) ovat toinen Opetushallituksen hallinnoimista, virallisten kansallisten kielitutkintojen järjestelmästä. Yleisistä kielitutkinnoista annetun lain (964/2004) 2 §:n mukaan Opetushallitus vastaa yleisestä kielitutkintojärjestelmästä, sen kehittämisestä ja valvonnasta. Opetushallitus voi tehdä tutkintojen laatimiseen ja arviointiin liittyviä sopimuksia korkeakoulujen kanssa. Opetushallituksella on sopimus yleisten kielitutkintojen koordinoinnista Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielientutkimuksen keskuksen (Solki) kanssa. Solki vastaa tutkintojen sisällöllisestä kehittämisestä, testien laatimisesta, testisuoritusten arvioinnista sekä tutkintotoiminnassa mukana olevien henkilöiden (arvioijat, laatijat ja haastattelijat) kouluttamisesta.

Opetushallituksen yhteydessä toimii yleisten kielitutkintojen tutkintotoimikunta, jonka kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään yleisistä kielitutkinnoista annetun lain 3 ja 3 a §:ssä. Lain mukaan toimikunnan tehtävänä on käsitellä yleisten kielitutkintojen kehittämiseen liittyviä periaatteellisia ja yhteiskunnan tai kielitutkinnon suorittajan kannalta merkittäviä asioita sekä tehdä aloitteita kielitutkintojen kehittämiseksi. Lisäksi toimikunnalta voi vaatia oikaisua tutkintosuorituksen arviointia koskevaan päätökseen 13 §:n mukaisesti. Toimikunnan työskentelystä säädetään tarkemmin yleisistä kielitutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen (1163/2004) 1–4 §:ssä.

Yleisten kielitutkintojen tutkintotilaisuuksista huolehtivat tutkintojen järjestäjät, joista on säännökset lain 4 ja 5 §:ssä. Opetushallitus voi 4 §:n mukaan sopia yleisten kielitutkintojen järjestämisestä enintään viiden vuoden määräajaksi kerrallaan 1) korkeakoulujen sekä valtion virastojen ja laitosten kanssa; 2) sellaisten koulutuksen järjestäjien tai oppilaitosten ylläpitäjien kanssa, joilla on perusopetuslaissa tarkoitettu opetuksen järjestämislupa, lukiolaissa tarkoitettu koulutuksen järjestämislupa, ammatillisesta koulutuksessa annetussa laissa tarkoitettu tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupa tai vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettu oppilaitoksen ylläpitämislupa; 3) perusopetuksen järjestäjänä olevan kunnan tai kuntayhtymän kanssa; 4) muiden kuin 1–3 kohdassa tarkoitettujen rekisteröityjen yhteisöjen tai säätiöiden kanssa, joilla on

riittävä asiantuntemus. Pykälän 2 momentin mukaan sopimuksia tehtäessä on otettava huomioon, että tutkintotilaisuuksia on tarjolla alueellisesti riittävä määrä. Sopimuksen tekemisen edellytyksenä on, että järjestäjän käytettävissä on tutkintojen järjestämisen edellyttämä henkilöstö, tilat ja laitteet. Sopimus voidaan purkaa, jos tutkinnon järjestäjä laiminlyö sopimuksen mukaisia tehtäviään. Lain 5 §:ssä säädetään tutkinnon järjestäjän tehtävistä. Lisäksi pykälä sisältää säännöksen, jonka mukaan tutkinnon järjestäjään sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), kun se käsittelee yleisten kielitutkintojen testimateriaalia. Viittaussäännös on katsottu tarpeelliseksi korostamaan sitä, että tutkinnon järjestäjän on huolehdittava testimateriaalista viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, edellyttämällä tavalla (ks. HE 230/2022 vp, s. 17). Yleisistä kielitutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:ssä on säädetty tarkemmin tutkinnon järjestämistä koskevan sopimuksen sisällöstä.

Opetushallituksen esiselvityksen mukaan marraskuussa 2024 yleisten kielitutkintojen järjestäjaverkostossa on 53 järjestäjäorganisaatiota, jotka järjestävät kielitutkintoja yhteensä 37 eri paikkakunnalla. Manner-Suomessa eteläisin paikkakunta on Tammisaari ja pohjoisin Inari. Lisäksi yleisiä kielitutkintoja järjestetään myös Ahvenanmaalla Maarianhaminassa sekä Virossa Tallinnassa. Eniten kielitutkintojen järjestäjiä on Helsingissä, jossa niitä järjestää seitsemän organisaatiota. Yleisiä kielitutkintoja järjestetään samana tutkintopäivänä eri paikkakunnilla tutkinnon järjestäjien tiloissa. Vuonna 2024 suomen kielen keskitason tutkintopäiviä oli kuusi ja ruotsin kielen keskitason tutkintopäiviä viisi. Yleisen kielitutkinnon arvioinnin valmistuminen kestää noin kaksi kuukautta.

Yleisten kielitutkintojen järjestelmään kuuluu myös tutkintosuoritusten arvioijia. Sellaisena voi lain 7 §:n mukaan toimia henkilö, jolla on valtioneuvoston asetuksella säädetty kelpoisuus ja joka on hakemuksesta merkitty Opetushallituksen ylläpitämään arvioijarekisteriin. Arvioijien kelpoisuudesta on säädetty yleisistä kielitutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:ssä. Lain 13 §:ssä säädetään, että Opetushallitukselta saa vaatia oikaisua päätökseen, joka koskee kielitutkintosuorituksen arvioijan merkitsemistä arvioijarekisteriin.

2.1.1.2 Yleisten kielitutkintojen suorittaminen

Yleisillä kielitutkinnoilla arvioidaan aikuisen toiminnallista kielitaitoa käytännön tilanteissa, eikä tutkintoon osallistuminen edellytä minkään alan erityiskielitaitoa. Tutkintoihin voi osallistua kuka tahansa riippumatta siitä, miten ja missä hän on kielitaitonsa hankkinut. Yleisen kielitutkinnon voi suorittaa yhdeksässä eri kielessä, joista suomen ja ruotsin kielitutkinnot ovat suosituimpia. Yleisistä kielitutkinnoista annetun lain 6 §:n mukaan tutkintokielistä päättää Opetushallitus.

Yleisiä kielitutkintoja koskevan sääntelyn taustalla on ollut tarve luoda Suomeen tutkintojärjestelmä, joka tuottaa vertailukelpoisia todistuksia useisiin kieliin. Lisäksi tavoitteena on ollut aikuisten kielten opetuksen ja oppimistavoitteiden yhtenäistäminen tutkintojärjestelmän avulla. Myöhemmin yleisen kielitutkintojärjestelmän on katsottu noudattavan myös Euroopan unionin neuvoston 14.2.2002 antamaa päätöslauselmaa, joka koskee kielellisen monimuotoisuuden ja kielten oppimisen edistämistä Euroopan kielten teemavuoden 2001 tavoitteiden mukaisesti (2002/C 50/01). Päätöslauselmassa jäsenvaltioita kehoitetaan luomaan kielitaidon arviointia varten järjestelmiä, jotka perustuvat Euroopan neuvoston laatimaan yhteiseen eurooppalaiseen kieliliä koskevaan viitekehykseen ja joissa otetaan riittävällä tavalla huomioon koulun ulkopuolinen oppiminen. (HE 86/2004 vp, s. 2–4.) Opetushallituksen esiselvityksen mukaan yleisissä kielitutkinnoissa arviot kielitaidosta annetaan kuusiportaisen taitotasoasteikon avulla, joka on linkitetty empiirisesti eurooppalaisen viitekehyksen (EVK/CEFR) asteikkoon.

Lain 6 §:n mukaan yleisen kielitutkinnon voi suorittaa kolmella eri tasolla eli perus-, keski- ja ylimmällä tasolla. Osallistuja valitsee itse, minkä tasoiseen tutkintoon hän osallistuu, ja tutkintojen arviointi kohdistetaan kuusiportaiselle taitotasoasteikolle. Perustason tutkinto kohdistetaan taitotasoasteikon tasoille 1–2, keskitason tutkinto tasoille 3–4 ja ylimmän tason tutkinto tasoille 5–6. Tutkinnon osakokeista säädetään yleisistä kielitutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:ssä, jonka mukaan kunkin tutkintotason tutkinto sisältää puheen ymmärtämisen, puhumisen, tekstin ymmärtämisen ja kirjoittamisen osakokeen. Tutkinnon suorittajat suorittavat kaikki osakokeet samalla tutkintokerralla. Suomen ja ruotsin kielen perustason puhumisen koe suoritetaan haastatteluna, keskitason puhumisen osakoe tehdään kielistudiossa ja ylimmän tason puhumisen osakoe sisältää studio-osan lisäksi haastattelun.

Lain 9 §:ssä säädetään yleisestä kielitutkinnosta annettavasta tutkintotodistuksesta. Sen mukaan tutkintoon osallistuja saa todistuksen, joka sisältää arvioinnin sen tasoisesta tutkinnosta, johon hän on osallistunut. Yleisistä kielitutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:ssä tarkennetaan, että tutkintotodistukset allekirjoittaa tutkintotoimikunnan puheenjohtaja. Opetushallituksen esiselvityksen mukaan osallistujille annetaan todistus, jossa on numeerisesti ilmaistu kielitaitoprofiili eli erillinen taitotasoarvio kaikista neljästä osakokeesta. Perustason tutkinnosta voi saada tasoarvioinnin alle 1, 1 tai 2, keskitason tutkinnosta tasoarvioinnin alle 3, 3 tai 4 ja ylimmän tason tutkinnosta tasoarvioinnin alle 5, 5 tai 6. Jos jonkin taidon osakoe on jäänyt kokonaan suorittamatta tai se on suoritettu vaivallisesti, todistukseen tulee maininta kyseisen taidon kohdalle ”ei voida arvioida”. Nykyiset tutkintotodistukset ovat annetaan paperisina. Solki laatii todistuksen ja lähettää sen suorittajalle postitse sen jälkeen, kun tutkintotoimikunnan puheenjohtaja on allekirjoittanut todistuksen.

Opetushallitus perii lain 11 §:n mukaan tutkintomaksun yleiseen kielitutkintoon ilmoittautuneelta. Tutkintomaksujen määrä perustuu valtion maksuperustelain (150/1992) sääntelyyn julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista ja siitä säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Pykälän 2 momentin mukaan tutkintomaksu palautetaan tutkintoon ilmoittautuneelle, jos hän on estynyt osallistumasta tutkintoon sairauden tai muun siihen rinnastettavan erityisen painavan syyn vuoksi eikä voi osallistua seuraavaan järjestettävään tutkintoon. Maksua ei palauteta, jos esteestä ei ole ilmoitettu tutkinnon järjestäjälle ennen tutkintotilaisuutta. Hakemus maksun palauttamisesta tulee tehdä Opetushallitukselle kahden viikon kuluessa tutkintopäivästä. Säännös maksun palauttamisesta tuli voimaan vuoden 2023 alusta. Lain perustelujen (HE 230/2022 vp, s. 7, 11 ja 19–20) mukaan lisäyksen tarkoituksena oli selkeyttää silloista epäselvää tilannetta ja yhtenäistää maksujen palauttamista koskevia käytäntöjä. Sääntämällä maksun palauttamisen perusteista ja edellytyksistä pyrittiin vähentämään perusteettomia osallistumisperuutuksia ja sitä kautta tutkinnon järjestäjien ylimääräisiä kustannuksia. Perusteluissa viitataan myös siihen, että tutkintotilaisuuteen osallistumatta jättävä henkilö vie myös usein tutkintopaikan muilta mahdollisilta osallistujilta. Perustelujen mukaan sairaudesta tai muusta esteestä kuten koronapandemian kaltaisesta poikkeuksellisesta tilanteesta olisi esitettävä riittävä selvitys, kuten lääkärintodistus. Lakimuutoksen jälkeen säännös on kuitenkin osoittautunut ongelmalliseksi, sillä hyvin yleisellä tasolla kuvattuja edellytyksiä on Opetushallituksen mukaan haastavaa soveltaa käytännön tilanteisiin. Säännöksessä mainittu edellytys seuraavaan tutkintoon osallistumisesta aiheuttaa myös haasteita sen suhteen, ohittaako osallistumisen perunut henkilö jonossa muut seuraavaan tutkintotilaisuuteen ilmoittautuneet. Esiselvityksen mukaan vuonna 2023 tutkintomaksun palautuksen hakemuksia Opetushallitukselle tuli 273 kappaletta, joista vain noin puolet täytti lain ehdot ja ilmoittautumisen perunut sai tutkintomaksun takaisin. Tutkintomaksun palautusten hakemusten käsittely työllistää erityisen paljon Opetushallituksen virkailijoita lain asettamien useiden ehtojen vuoksi.

Lain 13 §:n mukaan tutkintomaksun palauttamista koskevaan Opetushallituksen päätökseen saa hakea oikaisua. Lisäksi tutkintosuorituksen arviointia koskevaan päätökseen saa vaatia yleisten

kielitutkintojen tutkintotoimikunnalta oikaisua. Pykälässä säädetään tutkintosuorituksen arviointia koskevan oikaisun vaatimiselle 14 päivän määräaika siitä, kun tutkinnon suorittajalla on ollut tilaisuus saada arvostelun tulokset sekä arvosteluperusteiden soveltaminen omalta kohdaltaan tietoonsa. Opetushallituksen esiselvityksen mukaan oikaisuvaatimuspyyntö tehdään Opetushallituksen verkkopalvelussa ja Opetushallitus toimittaa tiedon Solkille, joka vastaa suoritusten uudelleenarvioinnista. Solkin näkökulmasta oikaisuvaatimuspyyntöjä tulee ennalta-arvaamattomina aikoina, mikä johtunee paperitodistusten postituksen aikataulusta ja prosessin manuaalisista vaiheista.

Opetushallituksen esiselvityksessä on esillä tarve saada tutkintotodistus huomattavasti nopeammin kuin tällä hetkellä. Esiselvityksen mukaan yleisten kielitutkintojen arvioinnin valmistuminen kestää nykyisin noin kaksi kuukautta; Solki koostaa tutkintotodistukset ja postittaa ne testin suorittaneille noin kahden kuukauden kuluttua tutkinnosta. Yleisten kielitutkintojen prosessin kesto tutkintoon ilmoittautumisesta tutkintotodistuksen saamiseen on noin neljä kuukautta. Testin paperipohjaisuus ja siihen liittyvä logistiikka on yksi syy pitkään keston, mutta myös tutkintojen perusteellinen laatutyö. Pitkän tulosten odotusajan vuoksi osa asiakkaista saattaa ilmoittautua uuteen tutkintoon varmuuden vuoksi, koska ei tiedä ovatko he saaneet suoritettua tutkintoa hyväksytysti. Tulosten saamisen jälkeen he voivat perua tutkintopaikan, jos ovatkin suorittaneet tutkinnon hyväksytysti. Koska ilmoittautumisessa ei ole käytössä jonotusta, myöhäisessä vaiheessa vapautuvia tutkintopaikkoja ei voida täyttää. Opetushallitusta ja Solkia kuormittavat myös prosessiin liittyvät tiedustelut, jotka koskevat esimerkiksi tulosten tiedustelua ennakolta ja tutkintotodistuksen saapumisaikaa. Esiselvityksessä Opetushallitus näkee lisäksi riskinä, että tutkintoprosessiin liittyviä hakemuksia ei pystytä käsittelemään ja päätöksiä tekemään kohtuullisessa ajassa, jos suorittajamäärien kasvaessa myös hakemusmäärät kasvavat. Tämä voisi hidastaa kielitutkintojen prosessia entisestään. Edellä mainittujen hakemusten ja päätösten lisäksi esiselvityksessä viitataan vilppitapausten käsittelyprosessiin, joissa voidaan määrätä vilppiin syyllistyneelle 6 a §:n mukainen määräaikainen osallistumiskielto tutkintoon.

2.1.2 Valtionhallinnon kielitutkinnot

2.1.2.1 Valtionhallinnon kielitutkintojen suorittaminen ja hallinto

Toinen Opetushallituksen hallinnoimista virallisista kansallisista kielitutkintojärjestelmistä ovat valtionhallinnon kielitutkinnot (VKT), joita säännellään julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003, jäljempänä *kielitaitolaki*) kolmannessa luvussa.

Kielitaitolain 10 §:n lähtökohtana on, että suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamista varten on valtionhallinnon kielitutkinnot kumpaakin kieltä varten. Opetushallituksen esiselvityksessä kuvataan, että valtionhallinnon kielitutkinnot on tarkoitettu ensisijaisesti julkishallinnon henkilöstön toisen kotimaisen kielen hallinnan osoittamiseen. Kielitaitoa arvioidaan valtionhallinnolle ja muulle julkishallinnolle tyypillisten erilaisten työtehtävien mukaisesti. Kielitaitolain perustelujen (HE 92/2002 vp, s. 108) mukaan tarkoituksena on, että valtionhallinnon kielitutkinnoilla voitaisiin osoittaa valtionhallinnon tehtävissä tarvittavaa yleiskielitaitoa eikä kuitenkaan mitata yksittäiseen ammattialaan kuten juridiikkaan liittyvää kielitaitoa.

Valtionhallinnon kielitutkinnoissa voidaan kielitaitolain 10 §:n mukaan osoittaa suomen tai ruotsin kielen erinomaista, hyvää tai tyydyttävää taitoa. Opetushallituksen esiselvityksen mukaan valtionhallinnon kielitutkintojen perusteissa ei ole kuvattu tutkintoja suhteessa eurooppalaiseen viitekehykseen, mutta valtionhallinnon kielitutkintojen taitotasojen vastaavuudesta suhteessa yleisten kielitutkintojen taitotasoihin on säädetty valtioneuvoston asetuksessa suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa (481/2003 jäljempänä *kielitaitoasetus*). Asetuksen 13 §:n mukaan yleiset kielitutkinnot rinnastuvat valtionhallinnon kielitutkintoihin

seuraavasti: Yleisessä kielitutkinnossa osoitetut puhumisen ja puheen ymmärtämisen osakokeiden taitotasot 6 vastaavat valtionhallinnon kielitutkinnossa osoitettua erinomaista suullista taitoa, taitotasot 4 ja 5 vastaavasti hyvää suullista taitoa sekä taitotasot 3 vastaavasti tyydyttävää suullista taitoa (kohta 1). Yleisessä kielitutkinnossa osoitetut kirjoittamisen ja tekstin ymmärtämisen osakokeiden taitotasot 6 vastaavat valtionhallinnon kielitutkinnossa osoitettua erinomaista kirjallista taitoa, taitotasot 4 ja 5 vastaavasti hyvää kirjallista taitoa sekä taitotasot 3 vastaavasti tyydyttävää kirjallista taitoa (kohta 2). Yleisessä kielitutkinnossa osoitetut puheen ymmärtämisen ja tekstin ymmärtämisen osakokeiden taitotasot 6 vastaavat valtionhallinnon kielitutkinnossa osoitettua erinomaista ymmärtämisen taitoa, taitotasot 4 ja 5 vastaavasti hyvää ymmärtämisen taitoa sekä taitotasot 3 vastaavasti tyydyttävää ymmärtämisen taitoa (kohta 3). Opetushallituksen esiselvityksessä mukaan myös valtionhallinnon kielitutkintojen taitotasot voidaan siten kuvata suhteessa eurooppalaiseen viitekehykseen. Kielitaitoasetuksessa säädetyn vastaavuuden vuoksi valtionhallinnon kielitutkinnot ja yleiset kielitutkinnot ovat käytännössä vaihtoehtoisia tapoja osoittaa samantasoinen kielitaito. Vastaavuus on huomioitu myös muualla lainsäädännössä: esimerkiksi kansalaisuuslain (359/2003) 17 §:n mukaan kansalaisuutta varten edellytettävä kielitaito voidaan osoittaa suorittamalla yleinen kielitutkinto taitotasolla kolme tai valtionhallinnon kielitutkinto tyydyttävällä suullisella ja kirjallisella taidolla.

Valtionhallinnon kielitutkinnoissa suullisen, kirjallisen ja ymmärtämisen taidon tutkinnon voi kielitaitoasetuksen 1 §:n mukaan suorittaa yhdellä tutkintokerralla tai erikseen. Kussakin tutkinnossa on kaksi osakoetta tai kielitaitoasetuksen 2 §:ssä tarkoitettua osa-aluetta, esimerkiksi suullisen taidon tutkinnossa puheen ymmärtäminen ja puhuminen. Kunkin taidon tutkinnon suorittaminen edellyttää molempien osakokeiden hyväksyttävää suorittamista. Jos toinen tietyn taidon tutkintoon kuuluvista osakokeista on suoritettu hyväksytysti ja toinen osakoe on hylätty, tutkinnon suorittajan on suoritettava uudelleen ainoastaan hylätyksi tullut osakoe kolmen vuoden kuluessa hylkäämispäätöksestä.

Myös valtionhallinnon kielitutkintojen ylläpitämisestä ja kehittämisestä sekä toimeenpanon valvonnasta vastaa Opetushallitus kielitaitolain 11 §:n mukaan. Kielitutkintojen toimeenpanoa varten on Opetushallituksen yhteydessä suomen kielen tutkintolautakunta ja ruotsin kielen tutkintolautakunta. Lisäksi Opetushallitus määrää tarpeellisen määrän kielitaidon arviointiin perehtyneitä tutkintosuoritusten vastaanottajia.

Erinomaista kielitaitoa osoittava kielitutkinto on kielitaitoasetuksen 7 §:n mukaan suoritettava tutkintolautakunnalle. Valtionhallinnon kielitutkintojen tutkintolautakunta ottaa erinomaisen taidon suoritukset vastaan Opetushallituksen tiloissa, ja Opetushallitus vastaa erinomaisen taidon tutkintoon ilmoittautumisesta ja tutkintotilaisuuden järjestämisestä. Hyvän ja tyydyttävän taidon tutkinto suoritetaan tutkintosuoritusten vastaanottajalle, joka on Opetushallituksen nimitämä. Tutkintosuorituksen vastaanottaja sopii tutkintosuorituksen ajankohdasta suorittajan kanssa ja vastaa tutkintotilaisuuden järjestämisestä. Erinomaisen taidon tutkinnot arvioi valtionhallinnon kielitutkintojen tutkintolautakunta ja hyvän ja tyydyttävän taidon tutkinnot tutkintosuoritusten vastaanottaja.

Opetushallituksen esiselvityksen mukaan valtionhallinnon kielitutkintojen hyvän ja tyydyttävän taidon tutkintosuorituksen vastaanottajia on sekä suomen kielen että ruotsin kielen tutkinnoissa yhteensä kahdeksantoista, ja pohjoisin paikkakunta on Oulu ja eteläisin Helsinki. Ruotsin kielen tutkinnon voi lisäksi suorittaa Ahvenanmaalla Maarianhaminassa. Erinomaisen taidon tutkinnon voi suorittaa ainoastaan Helsingissä Opetushallituksen tiloissa.

Hyvän ja tyydyttävän tason tutkinnoissa on kyse yhdestä tutkinnosta, josta voi saada arvosanan hyvä tai tyydyttävä. Hyvän ja tyydyttävän taidon valtionhallinnon kielitutkinnon järjestäminen

ja suorittaminen on Opetushallituksen esiselvityksen mukaan joustavaa, koska tutkinnon suorittaja ja tutkintosuorituksen vastaanottaja sopivat tutkinnon suoritusajankohdan keskenään. Tutkintoon ei siis ilmoitauduta tiettyihin ennalta määritettyihin tutkintopäiviin, vaan tutkintoa tarvitseva henkilö voi sopia tutkintosuorituksen vastaanottajan kanssa tutkinnon suoritusajankohdasta hyvinkin nopeasti. Erinomaisen taidon tutkinnoissa tutkintotilaisuuksia järjestetään noin kerran kuukaudessa. Opetushallituksen esiselvityksen mukaan hyvän ja tyydyttävän taidon sekä erinomaisen taidon valtionhallinnon kielitutkintojen arviointi on myös valmis verrattain nopeasti ja tutkinnon suorittaja saa tutkintotodistuksen noin kaksi viikkoa tutkinnon suorittamisen jälkeen. Valtionhallinnon kielitutkintojen järjestämisen joustavuuden ja arviointivaiheen lyhyen keston mahdollistavat tutkintojen pienet suorittajamäärät. Kielitaitolain perustelujen (HE 92/2002 vp) mukaan valtionhallintoa varten on säilytetty omat kielitutkinnot yleisten kielitutkintojen rinnalla nimenomaan sen vuoksi, että virkaa täytettäessä ja muuhun palvelussuhteeseen otettaessa hakijoiden on tarvittaessa pystyttävä osoittamaan kielitaitonsa ilman viivytystä. Toisaalta myös esimerkiksi hyvän ja tyydyttävän taidon tutkintojen vastaanottajien määrät ovat pienet: vuoden 2025 huhtikuussa koko maassa oli 9 suomen ja 9 ruotsin kielen tutkinnon vastaanottajaa.

Opetushallituksen esiselvityksen mukaan Opetushallitus laatii erinomaisen taidon tutkinnon todistuksen. Tutkintolautakunnan puheenjohtaja allekirjoittaa todistukset. Tutkintosuoritusten vastaanottaja laatii hyvän ja tyydyttävän taidon tutkinnon todistuksen.

2.1.2.2 Kielitaitolain vaihtoehtoiset tavat osoittaa kielitaito

Kielitaitolain 14 §:n 1 kohdassa on lisäksi säädetty, että kielitutkintolautakunta voi valtionhallinnon kielitutkintoa toimeenpanematta hakemuksesta antaa todistuksen suomen tai ruotsin kielen erinomaisesta taidosta henkilölle, joka hyväksyttävän selvityksen mukaan on aiemmalla toiminnallaan osoittanut vaadittavaa kielitaitoa. Opetushallitukselta saatujen tietojen mukaan näitä todistuksia pyydetään kielitutkintolautakunnilta muutamia noin viidessä vuodessa. Todistus on kuitenkin vaikeaa antaa aiemman toiminnan perusteella, sillä hakemuksen yhteydessä ei osoiteta suullista kielitaitoa kuten kielitutkinnon yhteydessä. Pykälän perusteluissa (HE 92/2002 vp, s. 110) kuvataan silloisen käytännön pohjalta, että jos kielitaidon tasosta ei ollut täyttä varmuutta, hakija oli kutsuttu suorittamaan kielitutkinto.

Lisäksi 14 §:n 2 kohdan mukaan kielitutkintolautakunta voi päättää ulkomailla suoritettujen kieliopintojen rinnastamisesta valtionhallinnon kielitutkintoihin. Opetushallitukselle ei juurikaan tule pyyntöjä tällaisesta rinnastamisesta. Pykälän perustelujen (HE 92/2002 vp, s. 110–111) mukaan säännöksen tarkoituksena on ottaa huomioon Euroopan unionin vaatimukset työvoiman vapaasta liikkuvuudesta, vaikka pääsääntönä olisi osoittaa kielitaito kielitutkinnoilla tai muun tutkinnon yhteydessä suoritetuilla kielikokeilla tai -opinnoilla. Perusteluissa todetaan yhteisöjen tuomioistuimen tuomioihin C-379/89 Anita Groener ja C-281/98 Roman Angonese viitaten, että työntekijöiden vapaan liikkuvuuden rajoituksena voidaan pitää esimerkiksi säännöksiä ja käytäntöjä, joiden mukaan vaadittu kielitaito on osoitettava määrättyllä tavalla. Viimeksi mainitun tuomion perusteluista on lakiesityksessä päätelty, että voisi olla ongelmallista sitoa kielitaidon osoittaminen vain kotimaiseen koulutukseen ja kotimaisen koulutuksen nojalla saatuihin kotimaisiin todistuksiin. Perusteluissa on mainittu yhteisöoikeudellisen perusvapauden rajoittamisen edellytyksistä ja todettu, että yhteisön oikeuden näkökulmasta selkeää olisi sääntely, jonka mukaan kielitaito voidaan osoittaa määrättyjen kotimaisten todistusten ohella myös vastaavilla toisista ETA-valtioista saaduilla todistuksilla. Ulkomaisten kielitodistusten ja muiden kielitaitoa osoittavien asiakirjojen arvioimista ja niiden vertaamista kansallisen lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin vastaavuuden toteamiseksi on ehdotettu kielitutkintolautakunnan tehtäväksi sen vaativuuden vuoksi.

Lisäksi kielitaitoasetuksen 4 luvussa säädetään siitä, millaisilla suomeksi tai ruotsiksi suorite-
tuilla opinnoilla tai suomen ja ruotsin kielessä tehdyillä opinnoilla kielitaidon voi osoittaa kielitutkinnon suorittamisen sijaan. Asetuksen 15 §:ssä säädetään suomen tai ruotsin kielen erinomaisten suullisen ja kirjallisen taidon osoittamisesta, 16 §:ssä hyvän suullisen kirjallisen taidon osoittamisesta, 17 §:ssä tyydyttävän suullisen ja kirjallisen kielitaidon sekä 18 §:ssä ymmärtämisen taidon osoittamisesta opinnoilla. Keskeisessä roolissa kielitaidon osoittamisessa on koulusivistyskieli, joka on määritelty asetuksen 20 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan henkilön katsotaan saaneen koulusivistyksensä sillä kielellä, jolla hän on perusopetuslain (628/1998) tai lukiolain (629/1998) mukaisista tai vastaavista opinnoista saamassaan päättötodistuksessa saanut hyväksytyt arvosanan äidinkielenä opiskellusta suomen tai ruotsin kielestä. Pykälän 2 momentin mukaan sen, joka on suorittanut ylioppilastutkinnon eri kielellä kuin 1 momentissa tarkoitettulla koulusivistyskielellään, katsotaan kuitenkin saaneen koulusivistyksensä myös sillä kielellä, jolla hän on ylioppilastutkinnossa suorittanut hyväksytyt kokeen äidinkielessä tai saanut vähintään arvosanan magna cum laude approbatur suomi toisena kielenä tai ruotsi toisena kielenä -kokeessa. Valtioneuvoston oikeuskansleri (OKV/1761/1/2014) on katsonut, että erityisesti koulusivistyskielen määrittely ja viittaus vastaaviin opintoihin on tulkinnanvarainen ja epäselvä. Oikeuskanslerin mukaan kielitaitoasetus ei tämän vuoksi kaikilta osin riittävästi täytä lainsäädännön yksiselitteisyyden ja selkeyden vaatimusta. Asetus on omiaan johtamaan erilaisiin tulkintoihin hallinnossa ja sen vuoksi ongelmallinen hallintolain mukaisen tasapuolisen kohtelun periaatteen kannalta.

2.2 Kielitutkintojen digitalisointi ja rekisterit

Yleisten kielitutkintojen digitalisointia on suunniteltu jo pitkään, ja kielitutkintojen tutkintoprosessien osia on sähköistetty. Molempien kielitutkintojen ilmoittautuminen ja tutkintomaksun maksaminen tapahtuu lähes kokonaan sähköisessä ilmoittautumisjärjestelmässä: yleisten kielitutkintojen ja valtionhallinnon erinomaisen taidon kielitutkintoihin ilmoittautuminen ja maksaminen on sähköistetty jo aiemmin, ja valtionhallinnon kielitutkintojen hyvän ja tyydyttävän taidon tutkintojen ilmoittautuminen ja maksaminen vuoden 2025 alusta.

Sähköisessä muodossa ovat myös yleisten kielitutkintojen tutkintasuoritusrekisteri ja arvioijarekisteri, joista on säännökset yleisistä kielitutkinnoista annetussa laissa. Lain 8 §:ssä säädetään arvioijarekisteristä, sen tarkoituksesta, arvioijien merkitsemisestä rekisteriin, rekisteriin tallennettavista tiedoista sekä rekisterimerkinnän uusimisesta ja poistamisesta. Lain 10 §:ssä puolestaan säädetään yleisten kielitutkintojen tutkintorekisteristä, sen tarkoituksesta, rekisteriin tallennettavista tiedoista. Tutkintorekisterin tiedot säilytetään pykälän 3 momentin mukaan 30 vuotta.

Yleisten kielitutkintojen arvioijarekisterin sääntelyä uudistettiin viimeksi, kun nykyinen yleisistä kielitutkinnoista annettu laki tuli voimaan vuoden 2005 alussa. Säännösten uudistamisen taustalla oli hiljattain voimaan tullut uusi perustuslaki ja sen 10 §:n edellytykset henkilötietojen suojalle sekä luovuttamiselle. Opetushallitus oli kuitenkin jo ennen sitä ylläpitänyt luetteloa arvioijista arvioinnin laadun ennakolliseksi takaamiseksi. Perustuslain vaatimusten vuoksi myös säännökset tutkintorekisteristä sisällytettiin nykyiseen yleisistä kielitutkinnoista annettuun lakiin vuoden 2005 alussa. (HE 86/2004 vp, s. 1, 3 ja 5.)

Vaikka perustuslain 10 §:n sääntely on edelleen keskeistä henkilötietojen suojan kannalta, henkilötietojen suojan sääntelykehys on muuttunut huomattavasti, kun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojalaki) on tullut sovellettavaksi vuonna 2018. Perustuslakivaliokunta (PeVL 14/2018 vp, s. 3 ja siinä viitatu lausunnot) kiinnitti tuolloin huomiota henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn raskauteen ja monimutkaisuuteen. Valiokunta katsoi, ettei henkilötietojen

suojan toteuttaminen voi enää jatkossa perustua tietosuoja-asetusta edeltäneen sääntelymallin varaan. Sen sijaan silloisesta henkilötietojen käsittelyn sääntelymallista tulisi valiokunnan mukaan siirtyä malliin, jossa henkilötietojen suojan toteuttaminen taattaisiin ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislain nojalla. Perustuslakivaliokunnan näkemystä on käsitelty tarkemmin jaksossa 12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys. Myöskään yleisen tietosuoja-asetuksen johdantokappaleen 45 mukaan kaikkia yksittäisiä tiedonkäsittelytilanteita varten ei edellytetä olevan erityislakia.

Yleistä tietosuoja-asetusta sovelletaan 2 artiklan 1 kohdan mukaan henkilötietojen käsittelyyn, joka on osittain tai kokonaan automaattista, sekä sellaisten henkilötietojen käsittelyyn muussa kuin automaattisessa muodossa, jotka muodostavat rekisterin osan tai joiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa. Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan 4 artiklan 2 kohdan mukaan toimintoja tai toimintoja, joita kohdistetaan henkilötietoihin tai henkilötietoja sisältäviin tietojoukkoihin joko automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen tai manuaalisesti, kuten tietojen keräämistä, tallentamista, järjestämistä, jäsentämistä, säilyttämistä, muokkaamista tai muuttamista, hakua, kyselyä, käyttöä, tietojen luovuttamista siirtämällä, levittämällä tai asettamalla ne muutoin saataville, tietojen yhteensovittamista tai yhdistämistä, rajoittamista, poistamista tai tuhoamista. Yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 6 kohdan mukaan rekisterillä tarkoitetaan mitä tahansa jäsenneiltyä henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, josta tiedot ovat saatavilla tietyin perustein. Vaikka valtionhallinnon kielitutkintojen hallinnointiin liittyvistä rekistereistä ei ole säännöksiä kielitutkintolaissa, Opetushallitus kuitenkin kerää ja säilyttää tietoa muun muassa tutkintoon ilmoittautumisista, tutkintosuorituksista ja tutkintosuoritusten vastaanottajista. Myös näihin tietoihin sovelletaan nykyisin yleistä tietosuoja-asetusta.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklassa säädetään henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista, joiden noudattamisesta rekisterinpitäjä vastaa ja joiden noudattaminen rekisterinpitäjän on pystyttävä osoittamaan. Artiklassa säädetty käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate tarkoittaa, että henkilötiedot on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteen sopimattomalla tavalla. Toinen keskeinen periaate on tietojen minimointi, joka tarkoittaa, että henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Täsmällisyysperiaatteen mukaan henkilötietojen on oltava täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä; on toteutettava kaikki mahdolliset kohtuulliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä. Säilytyksen rajoittamisperiaatteen mukaan henkilötiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten. Eheyden ja luottamuksellisuuden periaate tarkoittaa, että henkilötietoja on käsiteltävä tavalla, jolla varmistetaan henkilötietojen asianmukainen turvallisuus, mukaan lukien suojaaminen luvattomalta ja lainvastaiselta käsitteilyltä sekä vahingossa tapahtuvalta häviämiseltä, tuhoutumiselta tai vahingoittumiselta käyttäen asianmukaisia teknisiä tai organisatorisia toimia.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa säädetään käsittelyperusteista eli edellytyksistä, joiden vallitessa henkilötietojen käsittely on lainmukaista. Julkisen sektorin henkilötietojen käsittelyn tulisi lähtökohtaisesti perustua 6 artiklan 1 kohdan alakohtaan c tai e (HE 9/2018 vp, s. 34). Alakohta c:n mukaan käsittely on lainmukaista siltä osin kuin käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Alakohdassa e sallitaan henkilötietojen käsittely siltä osin kuin se on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Artiklan 3 kohdan mukaan alakohdissa c ja e tarkoitetun käsittelyn perustasta on säädettävä joko unionin oikeudessa tai rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Käsittelyn tarkoitus on määriteltävä kyseisessä oikeusperusteessa tai, 1 kohdan e alakohdassa tarkoitetussa käsittelyssä, sen on oltava tarpeen

yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Lisäksi käsittelyn oikeusperusteesta säädettyä voidaan mukauttaa yleisen tietosuoja-asetuksen sääntöjen soveltamista kuten käsittelyn lainmukaisuutta koskevia edellytyksiä, käsiteltävien tietojen tyyppiä, rekisteröityjä, yhteisöjä joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa, käyttötarkoitussidonnaisuutta, säilytysaikoja sekä käsittelytoimia ja -menettelyjä. Perusvaatimuksena tällaiselle lainsäädännölle on, että sen on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhtainen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Yleistä kielitutkinnoista annetussa laissa sekä kielitaitolaissa säädetään nykyisin Opetushallituksen velvoitteesta hallinnoida sekä yleisiä kielitutkintoja että valtionhallinnon kielitutkintoja. Tämän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi Opetushallituksella olisi yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu peruste käsitellä henkilötietoja, jotka ovat tarpeen kyseisen lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Arvioijarekisterin ja yleisten kielitutkintojen tutkintorekisterin tarkoituksista on myös säädetty nimenomaisesti yleisistä kielitutkinnoista annetun lain 8 §:n 1 momentissa ja 10 §:n 1 momentissa.

Molempien edellä mainittujen pykälien 2 momenteissa säädetään rekisterien tietosisällöistä. Arvioijarekisteriin tallennetaan nykyisen lain mukaan henkilön nimi, henkilötunnus sekä kieli tai kielet, joita henkilö on oikeutettu arvioimaan. Lisäksi rekisteriin talletetaan tarpeelliset yhteystiedot. Tutkintorekisteriin puolestaan tallennetaan yleiseen kielitutkintoon osallistuneen nimi, henkilötunnus, kansalaisuus, sukupuoli, tutkinnon suorittamispaikka, tutkintokieli, saadut taitotasoarviot, tutkintokertojen ajankohta ja tarpeelliset yhteystiedot.

Esimerkiksi Tilastokeskuksen ([Tilastokeskus: Käsitteet ja määritelmät](#), viitattu 28.4.2025) mukaan kansalaisuudella tarkoitetaan passin myöntämismaata tai jonkin maan kansalaisena olemista. Kansalaisuudesta eri asiaa tarkoittaa Tilastokeskuksen mukaan kansallisuus eli etninen tausta, joka on kuulumista johonkin kansanryhmään kuten inkerinsuomalaisiin, kurdeihin tai romaneihin. Tiedot, joista ilmenee etninen alkuperä tai rotu, ovat yleisen tietosuoja-asetuksen 9 §:ssä tarkoitettuja erityisiä henkilötietoryhmiä. Muita erityisiä henkilötietoryhmiä ovat tiedot, joista ilmenee poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus tai ammattiliiton jäsenyys. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat myös geneettiset tai biometriset tiedot henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten, terveyttä koskevat tiedot sekä luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja suuntautumista koskevat tiedot. Erityisten henkilötietoryhmien käsittely on lähtökohtaisesti kiellettyä ilman artiklassa mainittuja käsittelyperusteita. Jos kielitutkintorekistereissä olisi tarpeen käsitellä erityisiä henkilötietoryhmiä, niiden käsittelyperustasta olisi mahdollisesti sisällytettävä tähän esitykseen säännösehdoitus. Kielitutkintorekisterissä nykyisin käsiteltävien tietojen osalta erityissäännös ei sen sijaan ole välttämättä tarpeen yleisen tietosuoja-asetuksen lisäksi.

Sen sijaan yleisistä kielitutkinnoista annetun lain 11 §:n 2 momentissa säädetään nykyisin tutkintomaksun palauttamisesta esimerkiksi sairauden vuoksi. Arvioidakseen tutkintomaksun palauttamista sairauden vuoksi Opetushallitus käsittelee tässä tehtävässään terveyttä koskevia erityisiä henkilötietoryhmiä. Lainkohtaa ei ole rajattu tutkintoon ilmoittautuneen omaan sairauteen, vaan epäselvää on, voisiko kyseeseen tulla esimerkiksi lapsen tai muun läheisen henkilön sairaus. Yleisen tietosuoja-asetuksen johdantokappaleen 46 mukaan henkilötietoja voidaan kuitenkin lähtökohtaisesti käsitellä ainoastaan toisen luonnollisen henkilön elintärkeän edun perusteella, silloin kun käsittelyllä ei ole muuta ilmeistä käsittelyn oikeusperustetta.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdan mukaan 'rekisterinpitäjällä' tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Jos tällaisen

käsittelyn tarkoitukset ja keinot määrittellään unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä, rekisterinpitäjä tai tämän nimittämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Rekisterinpitäjästä on mahdollista säätää kansallisessa lainsäädännössä yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan 7 alakohdan mahdollistaman liikkumavaran nojalla. Tietosuoja-valtuutetun toimiston lainsäädäntölausuntoja varten antamassa ohjeessa (16.10.2017 v1.0, s. 9) korostetaan, että rekisterinpitäjän vastuun on oltava osa toiminnallista vastuuta. Kun rekisterinpitäjästä säädetään laissa, määrittelyyn tulee suhtautua erityisen tarkkaavaisesti ja varmistua siitä, että vastuu kohdentuu oikealle taholle. Ohjeen mukaan rekisterinpitäjän määrittelyn riskinä on, että rekisterinpitäjä on määritelty vain muodollisesti ja ilman, että toimijan tosiasiallista roolia henkilötietojen käsittelyssä käytännön tasolla on tunnistettu. Ohjeen mukaan rekisterinpitäjäksi tulee osoittaa sellainen taho, joka tosiasiallisesti käyttää rekisterinpitäjälle kuuluvaa määräysvaltaa ja voi toteuttaa rekisterinpitäjälle kuuluvat velvoitteet. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitetaan 4 artiklan 8 alakohdan mukaan henkilötietojen käsittelijällä muun muassa oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun. Asetuksen 28 artiklan 3 kohdan mukaan henkilötietojen käsittelijän suorittamaa käsittelyä on määritettävä sopimuksella tai muulla unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisella oikeudellisella asiakirjalla, joka sitoo henkilötietojen käsittelijää suhteessa rekisterinpitäjään ja jossa vahvistetaan artiklassa mainitut asiat. Arvioijarekisterin ja yleisten kielitutkintojen tutkintorekisterin ylläpitäminen on edellä mainituissa pykälissä säädetty Opetushallituksen tehtäväksi. Käytännössä kielitutkintoihin ilmoittautuneiden tiedot siirtyvät Opetushallituksen ilmoittautumisjärjestelmästä rajapinnan kautta Solkin sovellukseen, jossa näitä rekistereitä ylläpidetään. Yleisistä kielitutkinnoista annetun lain 2 §:n mukaan Opetushallitus voi tehdä yleisten kielitutkintojen laatimiseen ja arviointiin liittyviä sopimuksia korkeakoulujen kanssa, ja yhteistyö Solkin kanssa perustuu tähän lainkohtaan. Esityksessä ei ehdoteta lakia muutettavaksi tämän vastuunjaon osalta, sillä lain lähtökohtana on Opetushallituksen rooli kielitutkintojen hallinnoijana. Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesti rekisterinpitäjälle kuuluvan tosiasiallisen määräysvallan ja vastuun tulisi kuitenkin säilyä Opetushallituksella, vaikka se voisi siirtää käsittelytoimia henkilötietojen käsittelijälle lain 2 §:ssä tarkoitettulla sopimuksella.

Keskeiset tutkintoprosessin osat eli itse kielitesti ja tutkintotodistukset ovat edelleen paperisia. Opetushallituksen esiselvityksen prosesseja pitäisi digitalisoinnin lisäksi muotoilla suuremmille osallistujamäärille sopivammaksi. Osallistujamäärien kasvaessa kaikista kielitutkintojen prosessien vaiheista tulee työlämpiä, mikä lisää kaikkien tutkintojen järjestämiseen osallistuvien tahojen työmäärää. Kokonaisuudessaan kielitutkintojen kokonaisprosessia pitää nopeuttaa, jotta varmistetaan että tutkinnon suorittaja pystyy todistamaan kielitaitonsa kohtuullisessa ajassa tutkintotodistusta edellyttävälle taholle. Kielitaidon osoittamista voisi nopeuttaa muun muassa tutkintotodistusten sähköinen tiedoksianto ja mahdollisuus käyttää suoritustietoja sähköisesti.

Tällä hetkellä valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017), jäljempänä *opinto- ja tutkintorekisterilaki*, 6 luvussa on säädetty opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelusta. Palvelun kautta henkilöt voivat katsoa ja käyttää opinto- ja tutkintotietojaan, ja niitä voidaan myös luovuttaa niiden saamiseen oikeutetuille tahoille. Lain 29 §:n 1 momentissa on säädetty, että luovutuspalveluun sisältyvän käyttöliittymän avulla henkilö voi katsoa ja käyttää opinto- ja tutkintorekisterilaissa tarkoitettuihin rekistereihin ja tietovarantoihin sisältyviä omia tietojaan. Pykälän 2 momentin mukaan opinto- ja tutkintorekisterilaissa tarkoitettuihin rekistereihin ja tietovarantoihin sisältyviä tietoja voidaan myös luovuttaa viranomaiselle opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelun avulla viranomaisen lakiin tai laissa säädettyyn tehtävään perustuvan tiedonsaantioikeuden nojalla. Lisäksi 5 momentin mukaan henkilö, josta on tallennettu tietoja opinto- ja tutkintorekisterilaissa tarkoitettuun rekisteriin tai tietovarantoon, voi palvelussa antaa suostumuksensa rekisterissä tai tietovarannossa olevan tiedon luovuttamiseen viranomaiselle tai muulle taholle sekä peruuttaa antamansa suostumuksen. Tietoja luovutetaan

opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelun avulla henkilön antaman suostumuksen nojalla teknisen rajapinnan avulla tai muussa sähköisessä muodossa. Pykälän 7 momentin mukaan luovutettavia tietoja ei tallenneta Opetushallituksen palveluun. Kielitutkintoja koskevat rekisterit eivät kuitenkaan ole tällä hetkellä opinto- ja tutkintorekisterilain piirissä, joten ne eivät kuulu 29 §:ssä tarkoitettuihin rekistereihin tai tietovarantoihin.

2.3 Tutkintojen käyttötarkoitukset ja suorituspäämäärät

Opetushallituksen esiselvityksen mukaan kielitutkintojen tutkintotodistuksia voi hyödyntää moneen eri käyttötarkoitukseen, joista yleisille kielitutkinnoille yleisimpiä on kielitaidon osoittaminen Suomen kansalaisuutta varten. Valtionhallinnon kielitutkintoja puolestaan suoritetaan esiselvityksen mukaan yleisimmin, jotta voidaan osoittaa toisen kotimaisen kielen osaaminen julkishallinnossa työskentelyä varten. Muita käyttötarkoituksia ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattioikeuden hakeminen ja opiskelupaikan hakeminen.

Yleisten kielitutkintojen suorituksista kotimaisten kielten kielitaitovaatimukset täyttää esiselvityksen mukaan useimpiin tarkoituksiin keskitason tutkinto. Kielitaitovaatimuksissa on kuitenkin eroja sen mukaan, pitääkö kaikkien osakokeiden olla tietyllä taitotasolla vai riittääkö vain tiettyjen osakokeiden yhdistelmä. Lisäksi osa edellyttää, että taitotasoarviot ovat yhdeltä tutkintokerralta, kun taas osa sallii useamman tutkintokerran todistusten yhdistelyn. Valtionhallinnon kielitutkinnoista vastaavasti yleinen on hyvän ja tyydyttävän taidon suullisen ja kirjallisen taidon tutkinnon suorittaminen. Julkishallinnon henkilöstön on kuitenkin yleensä osoitettava viranomaisen virka-alueen väestön enemmistön kielen erinomainen taito.

Edellä jaksossa 1.1. mainitut hallitusohjelmakirjaukset kielitaidon osoittamiseen ja todentamiseen tuovat Opetushallituksen hallinnoimille kielitutkinnoille uusia yhteiskunnallisesti merkittäviä käyttötarkoituksia. Jos hallitusohjelmassa esitetyt muutokset pysyvien oleskelulupien edellytyksiin sekä työmarkkinatuen määrään edellyttävät Opetushallituksen hallinnoiman kielitutkinnon eli yleisen kielitutkinnon tai valtionhallinnon kielitutkinnon suorittamista, tulevat kielitutkintojen suorittajamäärät Opetushallituksen esiselvityksen mukaan kasvamaan huomattavasti nykyisestä. Kielitutkintojen uusien käyttötarkoitusten tarkkaa vaikutusta kielitutkintojen suorittajamääriin on Opetushallituksen mukaan hankala arvioida tarkasti, joten alla olevat arviot ovat karkeita.

Opetushallituksen esiselvityksen mukaan vuonna 2023 suoritettiin yhteensä yli 9000 yleistä kielitutkintoa, joista noin 81 % oli suomen keskitason tutkintoja. Yleisten kielitutkintojen suomen sekä ruotsin kielen keskitason tutkinnoissa oli yhteensä 8168 suorittajaa vuonna 2023. Yleisten kielitutkintojen suorittajamäärät ovat alustavien tietojen perusteella vuonna 2024 kasvaneet 10 000 tutkinnonsuorittajaan. Valtionhallinnon suomen ja ruotsin kielen hyvän ja tyydyttävän taidon tutkinnoissa oli vuonna 2023 yhteensä 810 suorittajaa. Opetushallituksen hallinnoimiin kielitutkintoihin voi ilmoittautua kuka tahansa ja Opetushallitus ei kerää tietoa siitä, mihin tarkoitukseen kielitutkinnon suorittaja tarvitsee kielitutkinnon todistusta. Asiakaspalautteen perusteella kielitaidon osoittaminen kansalaisuuden hakemiseksi on yleisin syy kielitutkinnon suorittamiseen ja keskitason yleisiä kielitutkintoja käytetään yleensä tätä tarkoitusta varten.

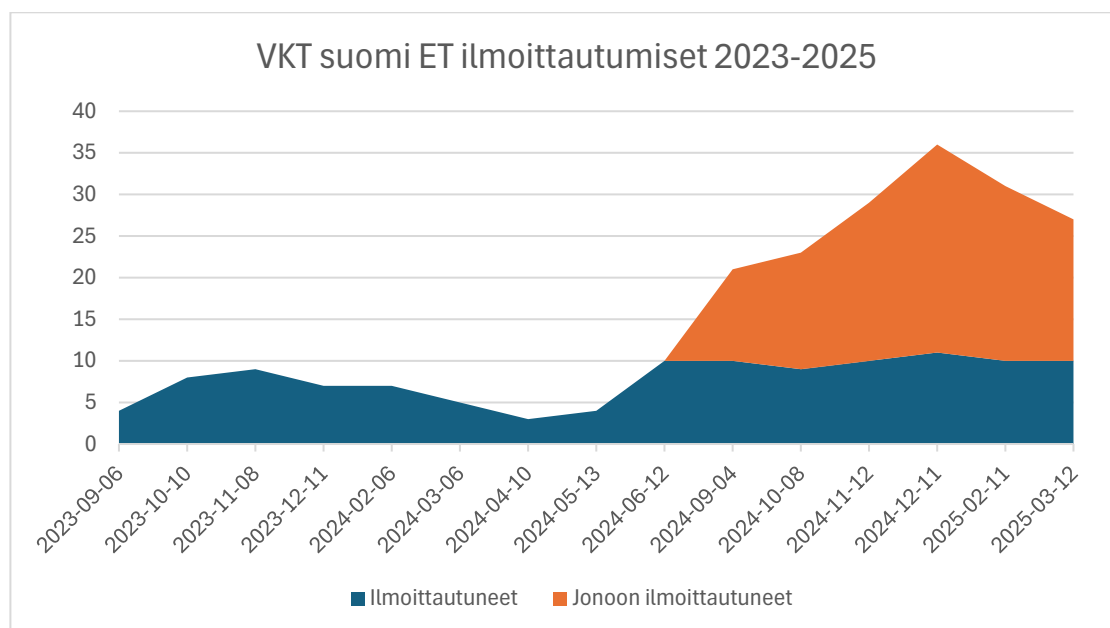
Maahanmuuttoviraston mukaan pysyvien oleskelulupien hakemuksia tukee suurin piirtein saman verran kuin kansalaisuushakemuksia, esimerkiksi vuonna 2023 täysi-ikäisiä kansalaisuuden hakijoita oli noin 12 000 kun taas pysyvän oleskeluluvan hakijoita oli hieman yli 13 300. Maahanmuuttoviraston arvion mukaan oletettavasti jatkossa lähes kaikki pysyvää oleskelulupaa hakevista tulisivat suorittamaan kielitestin. Tämän perusteella Opetushallitus on karkeasti arvioinut, että pysyvien oleskelulupien kielitaitovaatimus nostaisi kielitutkintojen suorittajamäärää noin 10 000 tutkinnonsuorittajalla.

Myöskään työmarkkinatuen kielilisen vaikutuksia ei Opetushallituksen mukaan voida arvioida tarkasti, mutta sosiaali- ja terveysministeriön arvion mukaan noin 31 000 nykyisin työmarkkinatukea saavan henkilön tulisi osoittaa kielitaitonsa lain voimaantullessa tai lakiin mahdollisesti säädettävän siirtymäajan puitteissa. Ministeriön arvion mukaan uudistuksen voimaantulon jälkeen uusien kielitestiin osallistuvien määrän arvioidaan asettuvan vuosittain 8 600–10 600 henkilön tasolle. Työmarkkinatuen kielilisen edellyttämä kielitaidon arviointi voisi siis moninkertaistaa osallistujamäärät heti uudistuksen voimaantullessa tai siirtymäaikana jopa yli 30 000 tutkinnonsuorittajaan ja vuosittainen määrä voisi kasvaa noin 10 000 tutkinnonsuorittajalla.

Molemmat kielitaidon todentamisen uudet käyttötarpeet siis nostaisivat kielitutkintojen osallistujamääriä karkeasti arvioituna useilla kymmenillä tuhansilla. Vaikka Opetushallituksen hallinnoimat kielitutkinnot eivät olisi ainoa kielitaidon osoittamisen tapa näihin uusiin tarkoituksiin ja osallistujamäärät eivät kasvaisi maksimimäärällä, olisi tutkintojen suorittajamäärä silti moninkertainen nykyiseen verrattuna. Aiemmin esimerkiksi suomen kielen keskitason tutkintojen suoritusmäärät kasvoivat suuresti kesällä 2003 voimaan tulleen kansalaisuuslain myötä, kun yleinen kielitutkinto säädettiin yhdeksi tavaksi osoittaa kansalaistamiseen vaadittava kielitaidon edellytys (ks. HE 230/2022, s. 4).

Opetushallituksen esiselvityksen mukaan nykyiset kielitutkintojärjestelmät eli yleiset kielitutkinnot ja valtionhallinnon kielitutkinnot ovat koetuksella jo nykyisillä käyttäjämäärillä. Erityisesti suomen kielen keskitason tutkintopaikkojen kysyntä on suurta varsinkin pääkaupunkiseudulla ja isoissa kaupungeissa, joten tutkintopaikat täyttyvät nopeasti. Suorittajamäärien kasvu hankaloittaisi nykyisiä ongelmakohtia kielitutkintojen prosesseissa ja toisi uusia haasteita.

Opetushallituksen esiselvityksen mukaan myös valtionhallinnon kielitutkintojen erinomaisen taidon tutkintojen maksuttomuus 1.8.2024 alkaen on kasvattanut erityisesti suomen kielen tutkintojen suosiota ja tutkintopaikoista kilpaillaan. Tutkintopaikkoja on kuukausittain vain 10 suomea ja ruotsia kumpaakin kohden. Tutkintolautakunnat ottavat vastaan erinomaisen taidon tutkintosuoritukset yhden päivän aikana. Tutkintosuorittajien määrää ei Opetushallituksen mukaan pysty nostamaan, koska tutkintopäivän kestoa ei voi pidentää nykyisestä. Erityisesti haastattelut vievät aikaa, koska tutkintolautakunta haastattelee jokaisen tutkinnonsuorittajan erikseen. Syksyllä 2024 maksuttomat suomen kielen tutkinnot ovat täyttyneet hyvin nopeasti. Joskus perumisen vuoksi täyteen tutkintotilaisuuteen vapautuu yksittäisiä tutkintopaikkoja ja niitä varten pystyy ilmoittautumaan jonoon. Syksyllä 2024 jokaiseen suomen kielen tutkintoon on ollut useita jonottajia ja määrä on kasvanut joka tutkintokerralla: syyskuun tutkintoon oli 11 jonottajaa ja joulukuun tutkintoon jo 26 jonottajaa. Jonosta peruutusten vuoksi tutkintoon on päässyt vain yksittäisiä tutkinnonsuorittajia. Erinomaisen taidon tutkinto on vaativa ja kaikki tutkinnonsuorittajat eivät saa koko tutkintoaan suoritettua yhdellä tutkintokerralla. Suomen kielen erinomaisen taidon tutkintojen täytyessä hyvin nopeasti kaikki uusintaa tarvitsevista suorittajista ei välttämättä pääse haluamaansa tutkintotilaisuuteen ja siten tutkinnon valmistuminen hidastuu. Tämä on ongelmallista, jos todistus toisen kotimaisen kielen erinomaisesta taidosta tarvitaan virkaa varten.

Erityisesti yleisten kielitutkintojen järjestelmälle aiheuttaa haasteita se, että tutkintoa hakeudutaan usein suorittamaan liian aikaisin omaan kielitaitotasoon nähden. Jos muualla lainsäädännössä edellytetään tietyntasoista tutkintoa kielitaidon osoittamiseksi, esimerkiksi kansalaisuuslaissa suomen tai ruotsin kielen keskitason yleistä kielitutkintoa, tutkintoja ei välttämättä ilmoitauduta suorittamaan omaa kielitaitoa vastaavalle tasolle vaan sille tasolle, jolta todistuksen tarvitsee tiettyä tarkoitusta varten. Tämä puolestaan aiheuttaa sen, että suuri osa tutkintoon osallistuvista ei saa tutkintoa suoritettua (ks. esim. HE 230/2022 vp, s. 5). Opetushallitus pyrkii viestinnällään edistämään sitä, että tutkinnon suorittajat ottaisivat riittävästi aikaa kielitaitonsa kehittämiseen ennen tutkintoon ilmoittautumista.

Opetushallituksen esiselvityksen mukaan yhteiskunnallisesti tärkeiden käyttötarkoitusten vuoksi kielitutkinnoilla on suuri merkitys niin kielitutkinnon suorittajalle kuin myös tutkintoto-distusta edellyttävälle taholle. Tällaisina korkeiden panosten tutkintoina (high stakes exam) kielitutkintojen pitää olla laadukkaita ja todentaa osallistujien kielitaitoa luotettavasti ja oikeudenmukaisesti. Opetushallituksen hallinnoimien kielitutkintojen laatua varmistetaan eri tavoin, mutta toisaalta laadunvarmistus myös aiheuttaa kielitutkintoprosessiin lisää vaiheita. Opetushallituksen esiselvityksessä pidetään tärkeänä, että laadunvarmistuksen pitää kuitenkin mahdollistaa tutkintasuoritusarvioinnin valmistuminen kohtuullisessa ajassa.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on sujuvoittaa kielitutkintoprosesseja ja mahdollistaa se, että kielitutkintojärjestelmällä pystyttäisiin vastaamaan suureen ja entisestään kasvavaan kysyntään. Tavoitteena on muun muassa purkaa ruuhkia kielitutkintojen ilmoittautumisvaiheesta ja edistää tutkintotilaisuuksien saatavuutta. Esityksen tavoitteena on myös edistää tiedon sähköistä liikku-mista tutkintoprosesseissa ja tutkintoprosessin vaiheiden digitalisointia.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutoksia kielitutkintojen järjestämistä ja tutkintoprosesseja koskeviin säännöksiin. Nykyisen kahden, osittain päällekkäisen kielitutkintojärjestelmän sijaan jatkossa ylläpidettäisiin yhtä kielitutkintojärjestelmää, jota kehitettäisiin vastaamaan mahdollisimman sujuvasti kysyntään ja tarpeisiin osoittaa kielitaito eri tarkoituksia varten. Jatkossa kielitutkintojärjestelmänä olisivat yleiset kielitutkinnot, jotka skaalautuvat paremmin kasvaviin osallistujamääriin kuin valtionhallinnon kielitutkinnot. Valtionhallinnon kielitutkintojen järjestämistä koskeva sääntely osittain kumottaisiin ja soveltuvin osin siirrettäisiin osaksi yleisten kielitutkintojen sääntelyä. Esimerkiksi mahdollisuus suorittaa suomen ja ruotsin erinomaista taitoa osoittava valtionhallinnon kielitutkinto maksutta tietyin edellytyksin siirrettäisiin osaksi yleisiä kielitutkintoja. Esitetyillä muutoksilla myös mahdollistettaisiin yleisten kielitutkintojen suorittaminen osakokeina.

Yleisten kielitutkintojen järjestämistä koskevasta erityislainsäädännöstä purettaisiin ja kevennettäisiin tarpeettoman yksityiskohtaista sääntelyä, joka ohjaa Opetushallitusta kielitutkintojen järjestämisen toteuttamisessa. Lisäksi kielitutkintojärjestelmään kuuluvien rekisterien sääntelyä päivitetäisiin poistamalla säännöksiä, jotka eivät ole tarpeen nykyisen tietosuojan yleissääntelyn lisäksi. Esitys sisältää myös säännösehdotuksen kielitutkintotietojen saamisesta ja hyödynttämisestä Oma Opintopolun kautta nykyisten paperisten todistusten sijaan.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Vaikutukset ihmisiin

Ehdotettujen muutosten seurauksena kielitutkintoja voitaisiin tarjota nykyistä paremmin ihmisten tarpeisiin. Sekä yleiset kielitutkinnot että valtionhallinnon kielitutkinnot ovat ruuhkautuneita, minkä vuoksi tutkintoja tarvitsevien on vaikeaa päästä suorittamaan niitä jo nykyisin. Muilla hallinnonaloilla valmisteltavien muutosten myötä kielitutkintojen käyttötarpeet tulevat laajenemaan ja suorittajamäärät kasvamaan merkittävästi, mihin nykyisillä tutkintoprosesseilla ei pystytä vastaamaan.

Kielitutkintojärjestelmiä muuttamalla mahdollistettaisiin se, että Opetushallitus pystyisi tarjoamaan kasvaville suorittajamäärille kielitutkintoja nykyistä joustavammin. Kysyntään nykyistä paremmin vastaava kielitutkintojärjestelmä mahdollistaisi sen, että kielitutkinnolla kielitaito voitaisiin osoittaa eri tarpeisiin ilman turhaa viivytystä mutta kuitenkin laadukkaasti. Kielitutkinnon suorittajien näkökulmasta kielitutkintojärjestelmä selkeytyisi, kun tutkintojärjestelmiä olisi jatkossa vain yksi nykyisen kahden sijaan. Myös alueellinen saavutettavuus todennäköisesti paranisi verrattuna esimerkiksi siihen, että nykyisin valtionhallinnon kielitutkinnon erinomaisen tason tutkintoja järjestetään vain Helsingissä Opetushallituksen tiloissa.

Nykyisin kielitutkintoprosessin vaiheista ainoastaan ilmoittautumista on digitalisoitu, kun taas tutkinnot suoritetaan kynällä paperille ja tutkintotodistus postitetaan paperisena. Tutkintoprosessin vaiheiden sähköistäminen nopeuttaisi yleisten kielitutkintojen tutkintoprosessia nykyisestä. Tutkintosuoritustietojen sähköisen luovuttamisen myötä tieto suorituksista voitaisiin antaa tutkinnon suorittajalle sähköisesti nykyistä paperitodistusta nopeammin.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisiin ja viranomaisten tiedonhallintaan

Yhden kielitutkintojärjestelmän ylläpitäminen nykyisen kahden sijaan sujuvoittaisi myös kielitutkintojen järjestämiseen liittyvää viranomaistyötä. Valtionhallinnon kielitutkintojen lakkautamisen myötä nykyisten valtionhallinnon suomen ja ruotsin kielen tutkintolautakuntien sekä tutkintasuoritusten vastaanottajien tehtävät päättyisivät. Näiden tehtävien resursseja tarvittaisiin todennäköisesti yleisten kielitutkintojen puolelle osallistujamäärien kasvaessa. Myös valtionhallinnon kielitutkintoihin liittyvissä tehtävissä työskennelleiden olisi mahdollista hakeutua hoitamaan yleisiin kielitutkintoihin liittyviä tehtäviä. Ehdotettujen muutosten vaikutuksena kielitutkintoja koskevasta sääntelystä vähennettäisiin yksityiskohtaisuutta ja mahdollistettaisiin Opetushallitukselle laajempi harkinta tutkintojen toteuttamisessa tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tiedot tutkintasuorituksista voitaisiin siirtää Opetushallitukselta suoraan sähköisesti niille viranomaisille, jotka edellyttävät kielitaidon osoittamista esimerkiksi oleskelulupaa, kansalaisuutta, työmarkkinatuen kielillisää tai viranhakua varten. Tämä mahdollistaisi viranomaisille luotettavan tiedon saamisen kielitutkintasuorituksista nopeasti.

Osana muutoksia Opetushallitus toteuttaisi hallinnoimilleen kielitutkinnoille ja muulle lainsäädännössä edellytettävälle kielitaidon arvioinnille uuden tietojärjestelmäkokonaisuuden. Se toteutettaisiin Opetushallituksen nykyisen Opintopolku-järjestelmän yhteyteen. Tietojärjestelmäkokonaisuuden kehittämisestä on laadittu erillinen projektisuunnitelma, ja tiedonhallintavaikutuksia päivitetään hallituksen esitykseen jatkovalmistelussa. Yhteys Opintopolku-järjestelmään sujuvoittaisi tutkintasuoritustietojen antamista tutkinnon suorittajille sekä tietojen liikkumista viranomaisten välillä.

4.2.3 Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetut muutokset aiheuttaisivat vuosille 2025 ja 2026 kertaluonteisia kustannuksia kielitutkintojärjestelmän kehittämisestä sekä vuodesta 2026 alkaen pysyviä kustannuksia. Vuoden 2025 talousarviossa on varattu momentille 29.01.02 Opetushallituksen toimintamenoihin kahden miljoonan euron määräraha yleisten kielitutkintojen järjestelmän kehittämiseen. Lisäksi hallitus on varannut vuosia 2026–2029 koskevassa kehyspäätöksessä tarkoitukseen 2,2 miljoonaa euroa vuodelle 2026, mikä tullaan sisällyttämään hallituksen eduskunnalle antamaan vuoden 2026 talousarvioesitykseen. Muutosten arvioidaan lisäävän pysyviä, kielitutkintojen hallinnointiin ja toteuttamiseen liittyviä kustannuksia 195 000 eurolla (3 htv). Tähän ei osoiteta erillistä lisämäärärahaa, vaan Opetushallitus kattaa lisäkustannukset tutkintomaksuilla ja tarvittaessa olemassa olevien määrärahojensa puitteissa.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Opetushallituksen esiselvityksen mukaan kielitutkinnoilla on jo nykyisillä osallistujamäärillä haasteita vastata kysyntään erityisesti yleisten kielitutkintojen suomen kielen keskitason ja valtionhallinnon erinomaisen taidon suomen kielen tutkinnoissa. Kielitutkinnot eivät siis nykyisellään pysty vastaamaan vielä tämänhetkistä kysyntääkin huomattavasti suurempaan osallistujamäärään. Erityisesti valtionhallinnon kielitutkintojen järjestelmä on pienen kokonsa vuoksi herkkä muutoksille eikä taivu kasvavien osallistujamäärien tarpeisiin. Vaikka pienet osallistujamäärät ovat aiemmin mahdollistaneet valtionhallinnon kielitutkintojen joustavuuden ja nopeuden, osallistujamäärien kasvaessa näitä hyötyjä olisi haastavaa ylläpitää. Yleisten kielitutkintojen järjestelmä sen sijaan taipuu paremmin vastaamaan tutkintojen kysynnän kasvamiseen,

vaikka edellyttää esimerkiksi järjestäjäverkon laajentamista ja tutkintoprosessin sujuvoittamista. Opetushallituksen esiselvityksen pohjalta esitystä valmisteltaessa on kuitenkin arvioitu tarkoituksenmukaiseksi kehittää jatkossa yhtä kielitutkintojärjestelmää sellaisten kahden sijaan, joiden suoritukset käytännössä korvaavat toisensa.

Esitystä valmisteltaessa on ollut esillä vaihtoehto, että valtionhallinnon kielitutkinnot sulautuisivat osaksi yleisiä kielitutkintoja siten, että yleisten kielitutkintojen sisällä olisi osio, jolla testattaisiin erityisesti hallinnon tehtävissä tarvittavaa kielitaitoa. Esityksessä ei kuitenkaan ehdoteta yleisiin kielitutkintoihin erillistä, hallinnon kieltä testaavaa osiota, sillä jo nykyisin valtionhallinnon henkilöstöltä vaadittava kielitaito voidaan osoittaa suorittamalla vain jompikumpi kielitutkinto. Näin ollen yleinen kielitutkinto riittäisi jatkossakin osoittamaan valtionhallinnon henkilöstöltä edellytettävän kielitaidon.

Opetushallituksen esiselvityksen pohjalta esitystä valmisteltaessa on ollut esillä myös tekoälyn hyödyntäminen tutkintoprosessissa kuten testien laadinnassa. Lisäksi esiselvityksessä arvioitiin, että ymmärtämisen taitojen arvioinnissa voitaisiin hyödyntää automaattisen arvioinnin työkaluja ja näin nopeuttaa suurten osallistujajoukkojen suoritusten arviointia. Myös tuottamisen taitojen eli kirjoittamisen ja puhumisen arviointia tukevia teknisiä työkaluja on esiselvityksen mukaan kehitteillä. Esitystä valmisteltaessa on kuitenkin arvioitu, että tekoälyä ja automaattista arviointia ei tulisi ottamaan osaksi tutkintoprosessia vielä vuoden 2026 alussa, vaan asia vaatisi enemmän aikaa. Tekoälyn ja automaattisen arvioinnin hyödyntäminen edellyttäisi, että ratkaisuja arvioidaan tarkemmin suhteessa esimerkiksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2024/1689 tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä ja asetusten (EY) N:o 300/2008, (EU) N:o 167/2013, (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 ja (EU) 2019/2144 sekä direktiivien 2014/90/EU, (EU) 2016/797 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (tekoällysäädös), yleiseen tietosuojaa-asetukseen sekä hallintolakiin. Tekoälyn ja automaattisen arvioinnin hyödyntämisen mahdollisesti edellyttämiä lakimuutoksia on mahdollista tarkastella erikseen myöhemmin, kun niiden hyödyntämisen suunnitelmat tarkentuvat.

Pääministeri Orpon hallituksen ohjelmaan (s. 59) on kirjattu, että selvitetään mahdollisuutta tarjota suomen ja ruotsin kielen taitoa osoittavat valtionhallinnon henkilöstöltä vaadittavat kielitutkinnot osana korkeakoulututkintoa. Jäljempänä (s. 90) tarkennetaan, että tarkastellaan mahdollisuutta suorittaa suomen ja ruotsin kielen erinomaista taitoa osoittava tutkinto osana yliopisto-opintoja. Myös Opetushallituksen esiselvityksessä yhtenä ratkaisuna kielitutkintojen kasvaviin osallistujamääriin on nostettu esille se, että korkeakouluissa lisättäisiin mahdollisuuksia osoittaa toisen kotimaisen kielen erinomainen taito. Tämä voisi helpottaa kielitutkintojen suorittajamäärien kasvua ylimmillä tasoilla, jos vastaavan erinomaisen kielitaidon voisi esimerkiksi valtion virkoja varten osoittaa korkeakouluopinnoissa. Tämä esitys on kuitenkin rajattu ainoastaan kielitutkintojärjestelmien kehittämiseen, ja mahdollisuutta osoittaa kielitaitoa korkeakouluopinnoissa nykyistä laajemmin voidaan selvittää erikseen.

6 Lausuntopalaute

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

1 §. Soveltamisala. Pykälän kolmas momentti sisältää nykyisin viittaussäännöksen, jonka mukaan yleisellä kielitutkinnolla osoitetun suomen ja ruotsin kielen taidon rinnastamisesta julkis-yhteisöjen henkilöstöltä vaadittavaan kielitaitoon säädetään erikseen. Perustelujen (HE

86/2004, s. 7) mukaan kyse on siitä, millä tavoin yleisessä kielitutkinnossa osoitettu kielitaito eri taitotasolla rinnastetaan valtionhallinnon kielitutkinnoissa osoitettuun kielitaitoon kielitaitolain 13 §:ssä sekä kielitaitoasetuksen 13 §:ssä. Koska esityksessä ehdotetaan valtionhallinnon kielitutkintojen sulauttamista osaksi yleisiä kielitutkintoja, 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi. Kielitaitolain ja sen nojalla annettavan uudistetun kielitaitoasetuksen säännökset kuitenkin edelleen sääntelisivät sitä, miten yleisten kielitutkintojen taitotasot osoittaisivat kielitaitolaissa tarkoitettua erinomaista, hyvää ja tyydyttävää kielitaitoa. Nämä rinnastuisivat toisiinsa samalla asteikolla kuin nykyisinkin.

2 §. Tutkintojen hallinto. Pykälässä säädetään nykyisin, että Opetushallitus voi tehdä yleisten kielitutkintojen laatimiseen ja arviointiin liittyviä sopimuksia korkeakoulujen kanssa. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sopimuksia voisi tehdä korkeakoulujen taikka muiden julkisyhteisöjen tai yhteisöjen kanssa, joilla on riittävä asiantuntemus kielitutkintojen laatimiseen ja arviointiin. Pykälän perusteluissa (HE 86/2004, s. 7) on viitattu Opetushallituksen yhteistyöhön Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielen tutkimuksen keskuksen kanssa. Pykälässä tarkoitettuja tehtäviä hoitaa edelleen Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielitutkimuksen keskus. Korkeakoulujen tutkimusosaaminen on tehtäviä hoitaessa keskeistä jatkossakin. Ratkaisevaa ei kuitenkaan ole, että toimintamuotona on nimenomaan korkeakoulu, vaan toiminta voisi periaatteessa olla järjestetty myös esimerkiksi korkeakoulukonsortiona tai korkeakoulukonserniin kuuluvana yhtiönä. Sen vuoksi ehdotetaan, ettei sopimuksen osapuoleksi sidottaisi tiettyä toiminnan muotoa.

4 §. Tutkintojen järjestäminen. Pykälässä säädetään yleisten kielitutkintojen järjestämisestä koskevista sopimuksista, joita Opetushallitus voi tehdä enintään viiden vuoden määräajaksi kerrallaan. Nykyinen 1 momentti sisältää luettelon, jonka ensimmäisen kohdan mukaan Opetushallitus voi tehdä tällaisia sopimuksia korkeakoulujen sekä valtion virastojen ja laitosten kanssa. Toisen kohdan mukaan sopimuksia voidaan tehdä sellaisten koulutuksen järjestäjien tai oppilaitosten ylläpitäjien kanssa, joilla on a) perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettu opetuksen järjestämislupa; b) lukiolaissa (714/2018) tarkoitettu koulutuksen järjestämislupa; c) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitettu tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupa; tai d) vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998) tarkoitettu oppilaitoksen ylläpitämislupa. Kolmannen kohdan mukaan yleisten kielitutkintojen järjestämisestä voidaan sopia perusopetuksen järjestäjänä olevan kunnan tai kuntayhtymän kanssa. Lisäksi neljännen kohdan mukaan tällaisia sopimuksia voidaan tehdä myös muiden kuin 1–3 kohdassa tarkoitettujen rekisteröityjen yhteisöjen tai säätiöiden kanssa, joilla on riittävä asiantuntemus. Pykälän nykyisen 2 momentin mukaan sopimuksia tehtäessä on otettava huomioon, että tutkintotilaisuuksia on tarjolla alueellisesti riittävä määrä. Sopimuksen tekemisen edellytyksenä on, että järjestäjän käytettävissä on tutkintojen järjestämisen edellyttämä henkilöstö, tilat ja laitteet. Sopimus voidaan purkaa, jos tutkinnon järjestäjä laiminlyö sopimuksen mukaisia tehtäviään.

Pykälän sanamuotoa ehdotetaan yksinkertaistettavaksi siten, että sopimusten tekemisen edellytyksistä säädettäisiin nykyistä yleisemmällä tasolla. Pykälässä ei enää lueteltaisi mahdollisia järjestäjiä, vaan Opetushallitus voisi sopia yleisten kielitutkintojen järjestämisestä sellaisten julkisyhteisöjen tai yhteisöjen kanssa, joilla on riittävä asiantuntemus ja edellytykset tutkintojen järjestämiseen. Viittaus julkisyhteisöihin ja yhteisöihin vastaisi 2 pykälään ehdotettua muutosta. Käytännössä yleisten kielitutkintojen järjestämisestä vastaavat nykyisin suurelta osin koulutuksen järjestäjät, ja tarkoituksena on jatkaa nykyistä käytäntöä edelleen. Momentissa ei kuitenkaan olisi tarpeen luetella mahdollisia kielitutkintojen järjestäjiä yksityiskohtaisesti, sillä jo nykyisen neljännen kohdan mukaan sopimuksia voidaan tehdä muiden rekisteröityjen yhteisöjen tai säätiöiden kanssa, joilla on riittävä asiantuntemus.

Lisäksi sopimuksille säädetty viiden vuoden enimmäismääräaika ehdotetaan poistettavaksi laista. Lainkohdan perustelujen (HE 86/2004 vp, s. 7) mukaan sopimusten määräaikaisuuden on tarkoitettu tuovan joustavuutta järjestelmän käytännön toteutukseen ja antamaan mahdollisuuden tarkastella verkoston laajuutta ja toimivuutta eri tavoin kuin silloisessa järjestelmässä. Nykyisin enimmäismääräajasta tai määräaikaaisuudesta ylipäättään ei kuitenkaan olisi tarpeen säätää lain tasolla, vaan Opetushallitus voisi tehdä sopimuksia tarkoituksenmukaiseksi katsomalleen ajanjaksolle. Samasta syystä pykälästä poistettaisiin myös säännös sopimuksen purkamismahdollisuudesta tilanteissa, joissa tutkinnon järjestäjä laiminlöisi sopimuksen mukaisia tehtäviään.

Sopimusten tekemisen edellytyksenä olisi ehdotetun säännöksen mukaan riittävän asiantunteumuksen lisäksi, että julkisyhteisöllä tai yhteisöllä olisi edellytykset tutkintojen järjestämiseen. Tällaisilla edellytyksillä tarkoitettaisiin sentyyppejä yleisiä edellytyksiä, joista nykyisin säädetään pykälän 2 momentissa, eli että tutkinnon järjestäjän käytettävissä on tutkintojen järjestämisen edellyttämä henkilöstö, tilat ja laitteet. Näitä edellytyksiä ei kuitenkaan enää lueteltaisi pykälässä yhtä yksityiskohtaisesti.

Pykälän nykyisen 2 momentin mukaan sopimuksia tehtäessä on otettava huomioon, että tutkintotilaisuuksia on tarjolla alueellisesti riittävä määrä. Tämä säännös säilytettäisiin edelleen osana pykälää. Sen yhteyteen ehdotetaan lisättäväksi, että sopimuksia tehtäessä olisi otettava huomioon myös se, että tutkintotilaisuuksia olisi tarjolla riittävän usein. Tutkintotilaisuuksien järjestäminen riittävän usein olisi tärkeää, jotta kasvavien osallistujamäärien olisi mahdollista suorittaa tutkintoja tai osakokeita viivytyksettä erilaisiin tarpeisiinsa. Tutkintojen järjestämisessä olisi huomioitava kasvavan kysynnän lisäksi se, että nykyisin yleisten kielitutkintojen tutkintotilaisuuksia ei järjestetä yhtä usein kuin valtionhallinnon kielitutkintojen tutkintotilaisuuksia. Nykyisen kielitaitolain perustelujen (HE 92/2002 vp, s. 109) mukaan syynä valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän säilyttämiselle yleisten kielitutkintojen rinnalla on ollut erityisesti se, että virkaa täytettäessä ja muuhun palvelussuhteeseen otettaessa hakijoiden olisi tarvittaessa pystyttävä osoittamaan kielitaitonsa ilman viivytystä. Vaikka valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmäkään ei tällä hetkellä täysin vastaa tähän tarpeeseen, mahdollisuus suorittaa kielitutkinto ilman viivytystä olisi tärkeää huomioida kielitutkintojärjestelmien yhdistyessä. Tutkintotilaisuuksia olisi siten oltava riittävästi siihen nähden, että tutkinnon suorittajat saattavat tarvita tutkintotodistuksen nopeastikin, jotta heille ei aiheutuisi tutkintotilaisuuksien odottamisesta viivytystä esimerkiksi viranhakuun tai muihin viranomaisprosesseihin.

8 §. Arvioijarekisteri. Yleisten kielitutkintojen tutkintoprosessin yksi osa on tutkintosuoritusten arviointi. Pykälän nykyisessä 1 momentissa säädetään, että Opetushallitus ylläpitää yleisten kielitutkintojen arviointiin osallistuvista henkilöistä rekisteriä tutkintosuoritusten yhdenmukaisen arvioinnin tason turvaamiseksi. Tarkoitusta väljennettäisiin niin, että arvioijarekisteriä pidettäisiin yleisemmin tutkintosuoritusten arvioinnin toteuttamista varten. Muutos olisi kielellinen, eikä sen tarkoituksena olisi muuttaa nykytilaa.

Muun muassa arvioinnin valvonta kuuluu Opetushallitukselle 2 §:ssä säädettyyn tehtävään vastata yleisestä kielitutkintojärjestelmästä, sen kehittämisestä ja valvonnasta. Yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan henkilötietojen käsittely on lainmukaista siltä osin kuin se on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Artiklan 3 kohdan mukaan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetun käsittelyn perustasta on säädettävä rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Oikeusperusteessa on määriteltävä myös käsittelyn tarkoitus. Jo lain 2 §:ssä säädetty tehtävä toimisi mahdollisesti riittävänä käsittelyperusteena käsitellä tutkintojärjestelmän ylläpitämiseksi, kehittämiseksi ja valvomiseksi tarpeellisia henkilötietoja. Arvioijarekisteriä koskeva pykälä ehdotetaan kuitenkin jätettäväksi lakiin, koska pykälässä olisi perusteltua säätää tarkemmin esimerkiksi rekisterimerkinnän kes-

tosta. Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaan käsittelyn oikeusperuste voi sisältää erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan yleisen tietosuoja-asetuksen sääntöjen soveltamista, muun muassa käsiteltävien tietojen tyyppiä, säilytysaikoja tai käsittelytoimia ja -menetelyjä. Lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Pykälän nykyisessä 2 momentissa säädetään arvioijarekisteriin tallennettavista tiedoista. Momentin mukaan rekisteriin talletetaan henkilön nimi, henkilötunnus, sekä kieli tai kielet, joita henkilö on oikeutettu arvioimaan. Lisäksi rekisteriin talletetaan tarpeelliset yhteystiedot. Esityksessä ehdotetaan, ettei pykälä jatkossa sisältäisi yksityiskohtaista sääntelyä arvioijarekisterin tiedoista. Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetty tietojen minimoinnin periaate rajoittaa käsiteltäviä henkilötietoja siten, että henkilötietojen on oltava asianmukaisia, olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Kyseisen tietosuoja-asetuksen kohdan nojalla Opetushallitus voisi jatkossakin tallentaa arvioijarekisteriin 1 momentissa säädetyn tarkoituksen kannalta tarpeelliset tiedot. Esitystä valmisteltaessa on yhdessä Opetushallituksen kanssa arvioitu, että rekisteriin tallennettaisiin henkilön nimi, oppijanumerorekisteristä saatava oppijanumero henkilön yksilöintiä varten sekä kieli tai kielet, joita henkilö on oikeutettu arvioimaan.

Pykälän nykyinen 3 momentti siirtyisi uudeksi 2 momentiksi. Momentin mukaan henkilö merkitään arvioijarekisteriin viiden vuoden ajaksi, ja merkintä voidaan hakemuksesta uusua, edellyttäen, että henkilö täyttää edelleen 7 §:ssä säädetyt vaatimukset ja on käytännössä ylläpitänyt arviointitaitoaan. Momenttiin tarkennettaisiin edellytykseksi, että henkilö olisi myös käytännössä edelleen opetustoiminnassa mukana, sillä ajantasainen tieto kielenopetuksesta on tässä asiantuntijatehtävässä keskeistä. Ehdotettu lisäys olisi lähellä nykyistä edellytystä arviointitaidon ylläpitämisestä käytännössä, mutta selkeyttäisi momentissa säädettyjä edellytyksiä.

Pykälän nykyinen 4 momentti sisältää säännöksen siitä, että arvioijarekisteriin sovelletaan lisäksi julkisuuslain ja henkilötietolain säännöksiä. Pykälän perustelujen (HE 86/2004 vp, s. 8) mukaan salassa pidettäviä tietoja olisivat lähinnä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 31 kohdan mukaisesti salassa pidettäväksi pyydetty yhteystiedot. Koska Opetushallituksen ylläpitämän arvioijarekisterin tiedot olisivat julkisuuslaissa tarkoitettuja viranomaisen asiakirjoja, julkisuuslakia sovellettaisiin arvioijarekisteriin joka tapauksessa. Henkilötietolaki puolestaan on kumottu nykyisellä tietosuojalailla. Nykyisen käytännön mukaan erityislakeihin ei tulisi sisällyttää informatiivisia viittauksia yleislakeihin, ellei siihen ole erityistä syytä. Sen vuoksi nämä informatiiviset viittaukset ehdotetaan poistettavaksi pykälästä.

9 §. Tutkintotodistus. Nykyisen pykälän mukaan tutkintoon osallistuja saa todistuksen, joka sisältää arvioinnin sen tasoisesta tutkinnosta, johon hän on osallistunut. Pykälään lisättäisiin, että todistuksen voi saada myös sen tasoisesta tutkinnon osakokeesta, johon on osallistunut. Lisäyksellä mahdollistettaisiin osakokeiden suorittaminen ja todistusten saaminen osakokeiden suorituksista, jotta henkilö voisi suorittaa itselleen tarpeellisen osakokeiden yhdistelmän koko tutkinnon sijaan.

Nykyisin todistukset tutkintosuorituksista postitetaan paperisina, mutta tarkoituksena on, että jatkossa siirryttäisiin sähköisiin todistuksiin Oma Opintopolku -järjestelmän kautta vastaavasti kuin esimerkiksi ylioppilastutkinnoissa. Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 18 ja 19 §:n mukaan asiakirjan sähköinen tiedoksianto edellyttää tällä hetkellä asianosaisen suostumusta, mutta valtiovaraministeriö on valmistelemassa hallituksen esitystä näiden säännösten muuttamisesta. Valmisteilla olevaa esitystä on kuvattu tarkemmin kohdassa 11.1. Esityksen riippuvuus muista esityksistä. Kyseistä esitystä vastaavasti pykälään ehdotetaan uutta 2 momenttia, jonka mukaan tutkintotodistus voitaisiin antaa tutkinnon tai sen osakokeen

suorittajalle sähköisesti, jos hänelle olisi ilmoitettu tiedoksiantotavasta. Tämän esityksen jatkovalmistelussa on varmistettava, onko ehdotettu 2 momentti tarpeellinen vai riittäisikö sen sijaan uusi, valtiovarainministeriön valmisteleva yleissääntely tiedoksiantotavasta. Lisäksi jatkovalmistelussa momenttiin olisi tarkoitus lisätä tarpeelliset viittaukset uuteen yleislainsäädäntöön.

10 §. Yleisten kielitutkintojen tutkintorekisteri. Pykälässä säädetään yleisten kielitutkintojen rekisteristä, jota Opetushallitus 1 momentin mukaisesti ylläpitää suoritetuista kielitutkintoista ja tutkintoihin sisältyviä osakokeita koskevien tietojen säilyttämistä sekä yleisen kielitutkinnon toimivuuden seurantaan varten.

Pykälän nykyisessä 2 momentissa säädetään, että rekisteriin talletetaan yleiseen kielitutkintoon osallistuneen nimi, henkilötunnus, kansalaisuus, sukupuoli, tutkinnon suorittamispaikka, tutkintokieli, saadut taitotasoarviot, tutkintokertojen ajankohta ja tarpeelliset yhteystiedot. Nykyinen säädetty tietosisältö on Opetushallituksen mukaan muuttunut osittain epätarkoituksenmukaiseksi ja nykyisiä tarpeita vastaisi paremmin seuraava tietosisältö: nimi, oppijanumero, yhteystiedot, kansalaisuus, tutkinnon suorittamispaikka, tutkintokieli, saadut taitotasoarviot, tutkintokertojen ajankohta ja tutkinnon arvioijat. Vastaavat syyt kuin edellä 8 §:n 2 momentin kohdalla voisivat puoltaa sitä, ettei myöskään yleisten kielitutkintojen tutkintorekisterin tietosisällöstä säädettäisi tarkasti erityislaissa. Tällöin tietosisältö jäisi Opetushallituksen määriteltäväksi tietosuoja koskevan yleislainsäädännön, erityisesti yleisen tietosuoja-asetuksen 5 §:n sisältämien tietosuojaperiaatteiden kuten käyttötarkoitussidonnaisuuden ja tietojen minimoinnin periaatteen pohjalta. Tällöin lähtökohtana olisi, että Opetushallitus kerää tiedot, jotka se tehtävien hoitamista varten tarvitsee, mikä toisi tietosisällön määrittelyyn joustavuutta. Toisaalta kielitutkintorekisterin tarkoituksena on palvella useita tarpeita, niin kielitutkintojen seuranta kuin tutkintasuoritustietojen säilyttämistä kielitaidon osoittamiseksi. Lisäksi esimerkiksi kielitutkintojen seurannassa käytettävän kansalaisuustiedon käsittelyyn voi liittyä enemmän riskejä kuin esimerkiksi nimen, oppijanumeron tai arviointikielten käsittelyyn arvioijarekisterissä. Näistä syistä ehdotetaan, että yleisten kielitutkintojen tutkintorekisterin tietosisällöstä säädettäisiin edelleen laissa. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että rekisteriin talletettaisiin yleiseen kielitutkintoon osallistuneen nimi, oppijanumero, yhteystiedot, kansalaisuus, tutkinnon suorittamispaikka, tutkintokieli, saadut taitotasoarviot, tutkintokertojen ajankohta ja tutkinnon arvioijat. Nykyiseen verrattuna sukupuoli poistettaisiin momentista, sillä Opetushallituksen arvion mukaan sitä ei tarvittaisi tutkintojen seurantaan varten.

Nykyisen 3 momentin mukaan tutkintorekisterin tiedot säilytetään 30 vuotta. Kielitutkinnon suorittaminen voi kuitenkin olla tarpeen osoittaa tätä pidemmänkin ajan kuluttua henkilön elinaikana, minkä vuoksi momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että tiedot henkilön suorittamien kielitutkintojen tai niiden osakokeiden tutkintokielistä, saaduista taitotasoarvioista sekä tutkintokertojen ajankohdasta säilytettäisiin kuitenkin 120 vuotta tutkinnon ajankohdasta. Vaikka 2 ja 3 momenttien sanamuodoissa viitattaisiin henkilön suorittamiin tutkintoihin ja osakokeisiin, esimerkiksi ylimmälle tasolle 11 §:ssä ehdotettu maksuttomuus edellyttäisi myös hylättyjen suorituskertojen tallentamista ja säilyttämistä henkilön elinajan.

Pykälän nykyinen 4 momentti sisältää säännöksen siitä, että tutkintorekisteriin sovelletaan lisäksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain ja henkilötietolain säännöksiä. Momentti ehdotetaan poistettavaksi vastaavasti kuin 8 §:n 4 momentti edellä.

10 a §. Tietojen luovuttaminen yleisten kielitutkintojen tutkintorekisteristä. Tarkoituksena on sähköistää tutkintotietojen hyödyntämismahdollisuuksia siten, että tietoja voisi katsoa, käyttää ja luovuttaa opinto- ja tutkintorekisterilain 6 luvussa tarkoitetun luovutuspalvelun kautta vastaavasti kuin muitakin opinto- ja tutkintotietoja. Sen vuoksi lakiin ehdotetaan uutta 10 a §:ää,

johon sisällytettäisiin tarpeelliset säännökset tietojen katsomisesta, käyttämisestä ja luovuttamisesta. Säännökset vastaisivat sitä, mitä opinto- ja tutkintorekisterilain 6 luvussa säädetään kyseisessä laissa säänneltyjen rekisterien osalta.

Ehdotetun 1 momentin mukaan tutkinnon suorittaja voisi katsoa ja käyttää yleisten kielitutkin-
tojen tutkintorekisteriin sisältyviä omia tietojaan opinto- ja tutkintorekisterilain 6 luvussa tar-
koitettuun opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalveluun sisältyvän käyttöliittymän avulla. Sään-
nös vastaisi opinto- ja tutkintorekisterilain 29 §:n 1 momenttia. Tyypillisesti tutkinnon suorittaja
voisi osoittaa kielitaitonsa tarvitsemiinsa käyttötarkoituksiin 1 momentin nojalla.

Pykälään ehdotetaan kuitenkin sisällytettäväksi myös opinto- ja tutkintorekisterilakia vastaavat
säännökset tietojen luovuttamisesta. Ehdotetun 2 momentin mukaan yleisten kielitutkin-
tojen tutkintorekisteriin sisältyviä tietoja voitaisiin luovuttaa viranomaiselle viranomaisen lakiin tai
laissa säädettyyn tehtävään perustuvan tiedonsaantioikeuden nojalla. Ehdotettu 2 momentti vas-
taisi opinto- ja tutkintorekisterilain 29 §:n 2 momenttia. Ehdotettu 3 momentti sisältäisi opinto-
ja tutkintorekisterilain 29 §:n 5 momenttia vastaavan säännöksen, jonka mukaan henkilö voisi
opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelussa antaa suostumuksensa yleisten kielitutkin-
tojen tutkintorekisterissä olevan tiedon luovuttamiseen viranomaiselle tai muulle taholle sekä peruut-
taa antamansa suostumuksen. Momentissa tarkennettaisiin sen koskevan henkilöä, jonka tut-
kinto- tai osakoesuorituksista olisi tallennettu tietoja yleisten kielitutkin-
tojen tutkintorekisteriin. Yleisten kielitutkin-
tojen tutkintorekisteri sisältäisi 10 §:n mukaan tietoja myös tutkintasuoritus-
ten tai osakokeiden arvioineista henkilöistä, mutta ehdotettu 10 a § ei koskisi tutkintasuoritus-
tietojen hyödyntämistä arvioijia koskevissa asioissa. Tapauskohtaisesti olisi harkittava, onko
tieto tutkinnon tai osakokeen arvioijasta tarpeellinen vai ei niihin tarkoituksiin, joihin luovutus-
palvelun kautta luovutettaisiin tutkintasuoritustietoja. Tätä arvioitaessa olisi otettava huomioon
muun muassa yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu tietojen
minimoinnin periaate.

Lisäksi ehdotettava uusi pykälä sisältäisi 4 momentin, jonka mukaan luovutettavia tietoja ei
tallennettaisi opinto- ja tutkintorekisterilain 6 luvussa tarkoitettuun Opetushallituksen palve-
luun. Momentti vastaisi opinto- ja tutkintorekisterilain 29 §:n 7 momenttia.

11 §. Tutkintomaksu. Yleiset kielitutkinnot ovat nykyisen säännöksen mukaan kaikilla tasoilla
maksullisia, kun taas erinomaista suomen tai ruotsin kielen taitoa osoittavat valtionhallinnon
kielitutkinnot on muutettu maksuttomiksi syksystä 2024 alkaen. Muutoksen tarkoituksena on
ollut erityisesti mahdollistaa julkishallinnon henkilöstöltä vaadittavan erinomaisen suomen kie-
len taidon osoittaminen maksutta, ellei sitä ole voinut osoittaa suomeksi suoritetuilla opinnoilla
(ks. HE 42/2024 vp). Mahdollisuuden säilyttämiseksi valtionhallinnon kielitutkin-
tojen yhdisty-
essä yleisiin kielitutkintoihin maksuttomuus ulotettaisiin koskemaan ylimmän tason yleisiä kie-
litutkintoja. Sen vuoksi pykälän 2 ja 3 momentiksi siirrettäisiin nykyisen kielitaitolain 12 §:n 2
ja 3 momentti.

Nykyisessä pykälän 2 momentissa säädetään tutkintomaksun palauttamista koskevasta edelly-
tyksistä. Momentin mukaan tutkintomaksu palautetaan tutkintoon ilmoittautuneelle, jos hän on
estynyt osallistumasta tutkintoon sairauden tai muun siihen rinnastettavan erityisen painavan
syyn vuoksi eikä voi osallistua seuraavaan järjestettävään tutkintoon. Käytännön epäselvyyk-
sien vuoksi edellytystä ehdotetaan selvennettäväksi siten, että tutkintomaksu palautettaisiin yh-
den kerran, jos tutkintoon ilmoittautunut olisi estynyt osallistumasta tutkintoon oman sairau-
tensa vuoksi. Sairauden voisi käytännössä todistaa lääkärintodistuksella kuten nykyisinkin. Eh-
dotetun muutoksen myötä ilmoittautumista ei myöskään voisi siirtää seuraavaan kertaan, kiila-
ten muiden jonossa olevien ohi, vaan henkilön olisi ilmoitauduttava uudelleen vapaille tutkin-
topaikoille tai jonoon. Ehdotettavalla muutoksella pyrittäisiin hillitsemään kielitutkin-
tojen

ruuhkautumista ja kustannuksia, sillä myöhäiset ilmoittautumisten perumiset vievät tutkintopaikkoja, joita ei välttämättä saada täytettyä jonoon ilmoittautuneista pikaisella aikataululla. Lisäksi myöhäiset perumiset ja tutkintomaksujen palauttamiset aiheuttavat tutkintojen järjestäjille ja Solkille turhia kustannuksia. Tutkintomaksujen palautusten käsittely työllistää myös Opetushallituksen virkailijoita.

13 §. Tutkinnon tai sen osakokeen suorittajan oikeussuoja. Pykälän nykyinen otsikko ”Muutoksenhaku” muutettaisiin viittaamaan tutkinnon tai sen osakokeen suorittajan oikeussuojaan laajemmin. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa tarkennettaisiin tutkinnon tai sen osakokeen suorittajan oikeussuojaa. Momentin mukaan tutkinnon tai sen osakokeen suorittajalle olisi hänen pyynnöstään annettava tieto arvosteluperusteiden soveltamisesta hänen koeesuorituksensa. Tarkoituksena on, että tutkinnon suorittajalle olisi annettava riittävästi tietoa arvosteluperusteiden soveltamisesta, jotta hänellä olisi tosiasiallisesti mahdollisuus harkita, käyttääkö hän oikeuttaan hakea oikaisua tutkintosuorituksen arviointiin. Opetushallituksen mukaan haasteena on kuitenkin ollut, että varsinaiset koekysymykset lähtevät helposti leviämään mahdollisten tulevien tutkinnon suorittajien keskuudessa, minkä vuoksi tietoa annettaisiin pykälän mukaan ensisijaisesti arvosteluperusteiden soveltamisesta, jos tutkinnon suorittaja sillä tavoin saisi riittävästi tietoa harkitakseen oikaisuvaatimuksen tekemistä.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 22 kohdassa on säädetty salassapidettäväksi asiakirjat, jotka sisältävät tietoja pääsy- tai muusta kokeesta tai testistä, jos tiedon antaminen vaarantaisi kokeen tai testin tarkoituksen toteutumisen tai testin käyttämisen vastaisuudessa. Julkisuuslain 11 §:n mukaan asianosaisella eli hakijalla, valittajalla sekä muulla, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee, on kuitenkin oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Asianosaista koskee kuitenkin julkisuuslain 23 §:n mukainen vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto. Pykälän 2 momentin mukaan asianosainen, hänen edustajansa tai avustajansa ei saa ilmaista sivullisille asianosaisaseman perusteella saatua salassa pidettäviä tietoja, jotka koskevat muita kuin asianosaista itseään. Lisäksi 3 momentin mukaan henkilö ei saa käyttää salassa pidettäviä tietoja omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Asianosainen, hänen edustajansa tai avustajansa saa käyttää muita kuin asianosaista itseään koskevia tietoja vain sen oikeuden, edun tai velvollisuuden hoitamista koskevasta asiasta, johon asianosaisen tiedonsaantioikeus on perustunut. Julkisuuslain 25 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirjaan, jonka viranomainen antaa asianosaiselle ja joka on salassa pidettävä toisen tai yleisen edun vuoksi, on tehtävä merkintä sen salassa pitämisestä. Asianosaiselle on annettava tieto hänen salassapitovelvollisuudestaan myös silloin, kun salassa pidettäviä tietoja annetaan suullisesti.

Oikeusvarmuuden vuoksi ehdotetussa momentissa säädettäisiin arvosteluperusteiden pyytämiseksi aikaraja. Pyyntö olisi tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun tutkinnon suorittajalla on ollut tilaisuus saada arvostelun tulokset tietoonsa. Ohjeet pyynnön tekemiseen olisi momentin mukaan annettava arvostelun tulosten yhteydessä.

Pykälän nykyisessä 3 momentissa säädetään oikaisun vaatimisesta yleisten kielitutkintojen tutkintotoimikunnalta tutkintosuorituksen arviointia koskevaan päätökseen. Momentti siirtyisi 4 momentiksi, ja siihen lisättäisiin, että oikaisua voisi vaatia myös tutkinnon osakokeen suorituksen arviointia koskevaan päätökseen.

Voimaantulosäännös. Lainkohta sisältäisi voimaantulosäännöksen ja siirtymäsäännöksen. Siirtymäsäännöksen mukaan muussa laissa tai asetuksessa ehdotetun lain voimaan tullessa oleva viittaus valtionhallinnon kielitutkintoihin tarkoittaisi lain voimaantulon jälkeen viittausta yle-

siin kielitutkintoihin. Viittaus valtionhallinnon kielitutkintojen tiettyyn tasoon rinnastuisi yleisten kielitutkintojen taitotasoihin siten kuin on säädetty valtioneuvoston asetuksessa suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa (481/2003).

7.2 Laki julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain muuttamisesta

3 luku. Kielitaidon osoittaminen. Kielitaitolain 3 luku sisältää nykyisin säännökset valtionhallinnon kielitutkintojen järjestämisestä sekä muista tavoista osoittaa kielitaito. Luvun otsikkona on nykyisin ”Valtionhallinnon suomen ja ruotsin kielen tutkinnot”. Koska luvusta kumottaisiin valtionhallinnon kielitutkintoja koskeva sääntely tutkintojen sulautuessa esityksen mukaisesti yleisiin kielitutkintoihin, myös luvun otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi. Lukuun jäisi sääntely kielitaidon osoittamisen tavoista, joten otsikoksi ehdotetaan ”Kielitaidon osoittaminen”.

10 §. Valtionhallinnon kielitutkinnot. Nykyisessä 10 §:ssä säädetään, että suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamista varten on valtionhallinnon kielitutkinnot. Pykälä sisältää lisäksi valtuuden antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä tutkinnoista sekä tutkintotodistusten antamisesta. Lisäksi pykälässä säädetään, että Opetushallitus antaa määräyksiä tutkintojen perusteista ja vahvistaa tutkintotodistuksen kaavan. Koska valtionhallinnon kielitutkinnot sulautuisivat esityksen mukaan yleisiin kielitutkintoihin, 10 § ehdotetaan kumottavaksi.

11 §. Valtionhallinnon kielitutkintojen hallinto ja toimeenpano. Nykyinen 11 § sisältää säännöksiä Opetushallituksesta, kielitutkintolautakunnista ja tutkintosuoritusten vastaanottajista. Pykälän 3 momentissa on säädetty, että valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset kielitutkintolautakuntien kokoonpanosta, asettamisesta ja tehtävistä, asioiden käsittelystä lautakunnissa, tutkintosuoritusten vastaanottajaksi määrittämisestä ja tutkintosuoritusten vastaanottamisesta sekä kielitutkintojen toimeenpanon valvonnasta. Myös 11 § ehdotetaan kumottavaksi samasta syystä kuin 10 §.

12 §. Maksut. Nykyisessä 12 §:ssä säädetään valtionhallinnon kielitutkintoon osallistumisesta ja lautakunnan päätöksestä perittävistä maksuista. Maksun suuruudesta annetaan 1 momentin mukaan tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Pykälän 2 ja 3 momentissa säädetään oikeudesta suorittaa suomen tai ruotsin kielen erinomaista taitoa osoittava valtionhallinnon kielitutkinto maksutta tietyin edellytyksin. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi kielitaitolaista samasta syystä kuin 10 ja 11 §. Nykyisen pykälän 2 ja 3 momenttia vastaavat säännökset maksuttomuudesta siirrettäisiin kuitenkin yleisistä kielitutkinnoista annetun lain 11 §:ään siten, kuin edellä on esitetty. Muutosten seurauksena säilyisi siten oikeus suorittaa kielitutkintojen ylin taso maksutta samoin edellytyksin, kuin valtionhallinnon kielitutkinnon voi nykyisin suorittaa maksutta.

13 §. Kielitaidon osoittaminen. Kielitaitolain nykyisen 3 luvun lähtökohtana on sääntelyhistoriallisista syistä, että kyseisessä laissa tarkoitettu julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittava kielitaito osoitetaan lähtökohtaisesti valtionhallinnon kielitutkinnoilla. Tämä lähtökohta ilmenee nykyisen lain 10 §:stä, jonka mukaan suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamista varten on valtionhallinnon kielitutkinnot. Nykyinen 13 § sisältää valtuuden säätää valtioneuvoston asetuksella siitä, millä tavoin suomen tai ruotsin kielen taito voidaan valtionhallinnon kielitutkinnon suorittamisen sijasta osoittaa yleisillä kielitutkinnoilla tai opintojen yhteydessä suoritetuilla kielikokeilla tai opinnoilla.

Vaikka valtionhallinnon kielitutkintoja koskeva sääntely ehdotetaan kumottavaksi, sääntely kielitaidon osoittamisen eri tavoista olisi edelleen tarpeellista säilyttää. Sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen lähtökohtana eivät kuitenkaan enää olisi valtionhallinnon kielitutkinnot.

14 §. *Todistus vastaavasta kielitaidosta.* Lain 13 §:n lisäksi kielitaidon osoittamisen tavoista on säädetty 14 §:ssä. Sen 1 kohdan mukaan kielitutkintolautakunta voi valtionhallinnon kielitutkintoa toimeenpanematta hakemuksesta antaa todistuksen suomen tai ruotsin kielen erinomaisesta taidosta henkilölle, joka hyväksyttävän selvityksen mukaan on aiemmalla toiminnallaan osoittanut vaadittavaa kielitaitoa. Lisäksi 2 kohdan mukaan kielitutkintolautakunta voi valtionhallinnon kielitutkintoa toimeenpanematta päättää ulkomailla suoritettujen kieliopintojen rinnastamisesta valtionhallinnon kielitutkintoihin. Koska kielitutkintolautakuntia ei enää jatkossa esityksen mukaan olisi, pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että vastaava tehtävä olisi jatkossa Opetushallituksella. Lisäksi 2 kohdan viittaus valtionhallinnon kielitutkintoihin muutettaisiin viittaukseksi yleisiin kielitutkintoihin. Vaikka yleisten kielitutkintojen kuusiportainen taitotasoasteikko on erilainen kuin valtionhallinnon kielitutkintojen, pykälän 1 kohdassa viitattaisiin edelleen erinomaiseen kielitaitoon. Kielitaitolain säännökset rakentuisivat jatkossakin sen pohjalta, että julkisyhteisöjen henkilöstöltä edellytetään erinomaista, hyvää tai tyydyttävää kielitaitoa. Sama jaottelu olisi edelleen käytössä myös kielitaitoasetuksessa, jossa säädetään erinomaisten, hyvän tai tyydyttävän kielitaidon osoittamisesta muun muassa opintojen yhteydessä suoritetuilla kielikokeilla tai opinnoilla. Yleisten kielitutkintojen taitotasoasteikot rinnastuisivat näin esitettyihin kielitaitovaatimuksiin siten, kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Voimaantulosäännös. Lainkohta sisältäisi samanlaisen voimaantulosäännöksen ja siirtymäsäännöksen kuin 1. lakiehdotuksessa. Siirtymäsäännöksen mukaan muussa laissa tai asetuksessa ehdotetun lain voimaan tullessa oleva viittaus valtionhallinnon kielitutkintoihin tarkoittaisi lain voimaantulon jälkeen viittausta yleisiin kielitutkintoihin. Viittaus valtionhallinnon kielitutkimien tiettyyn tasoon rinnastuisi yleisten kielitutkimien taitotasoihin siten kuin on säädetty valtioneuvoston asetuksessa suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa (481/2003).

Kumottavaksi ehdotetut kielitaitolain 10–12 § sisältävät asetuksenantovaltuuksia, jotka kumoutuisivat pykälien kumoutuessa. Nämä asetuksenantovaltuudet koskevat valtionhallinnon kielitutkintoja ja tutkintotodistusten antamista, kielitutkintolautakuntien kokoonpanoa ja toimintaa, tutkintosuoritusten vastaanottajaksi määräämistä ja tutkintojen vastaanottamista, valtionhallinnon kielitutkintojen toimeenpanon valvontaa sekä valtionhallinnon kielitutkinnoista perittäviä maksuja. Lainkohtien nojalla on annettu nykyinen kielitaitoasetus. Valtionhallinnon kielitutkinnoista perittävistä maksuista on säädetty Opetushallituksen ja sen erillisyksiköiden suoritteiden

maksullisuudesta annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (1188/2023) 1 §:n 10 kohdassa.

Nykyinen kielitaitoasetus on lakimuutosten myötä tarkoitus kumota kokonaan ja antaa sen tilalle kokonaan uusi valtioneuvoston asetus suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta. Asetus sisältäisi kielitaitolain 13 §:n asetuksenantovaltuuden nojalla säännökset kielitaidon osoittamisen tavoista. Sääntely vastaisi näiltä osin sisällöllisesti pääosin nykyisen kielitaitoasetuksen 3 ja 4 luvun säännöksiä. Uuteen asetukseen päivitettäisiin viittauksia opintoviikkoihin siten, että viittaus 35 opintoviikkoon rinnastettaisiin perus- ja aineopintoihin ja viittaus 15 opintoviikkoon rinnastettaisiin perusopintoihin vastaavantasoisien suomen tai ruotsin kielen taidon osoittamisessa. Uuteen asetukseen on tarkoitus selkeyttää myös nykyisen 20 §:n sisältämää koulusivistyskielen määritelmää, joka on koettu käytännössä epäselväksi. Esitystä valmisteltaessa on katsottu, että koulusivistyskielen määritelmän selkeyttämisestä olisi tarkoituksenmukaista kuulla sidosryhmiä erikseen syksyllä 2025 ennen uuden asetuksen antamista.

Yleisistä kielitutkinnoista annettuun lakiin ei ehdoteta muutoksia asetuksenantovaltuuksiin. Nykyisten asetuksenantovaltuuksien nojalla yleisistä kielitutkinnoista annettua valtioneuvoston asetusta olisi kuitenkin tarpeen päivittää muiden ehdotettujen lakimuutosten seurauksena. Keskeisin muutos olisi, että asetuksen 5 §:ään päivitettäisiin mahdollisuus suorittaa yleisten kielitutkintojen osakokeet yhdessä tai erikseen. Lisäksi pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti viittomakielen osakokeista, sillä niihin eivät sovellu 1 momentissa säädetyt osakokeet. Opetushallituksen mukaan suomalaisen viittomakielen taitotasokuvaukset ja arviointikriteerit olisivat jo valmiina hyödynnettäväksi. Yleisistä kielitutkinnoista annetun lain 6 §:n 2 momentin mukaan Opetushallitus kuitenkin päättäisi tutkintokielistä kuten nykyisinkin.

Lisäksi yleisistä kielitutkinnoista annetun asetuksen 7 §:ssä säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia päivitettäisiin. Nykyisen pykälän 1 momentin mukaan arvioijarekisteriin merkittävältä vaaditaan yliopiston tai ammattikorkeakoulun asianomaisen kielen opettajalta vaadittu kelpoisuus tai ylempi korkeakoulututkinto sekä Opetushallituksen hyväksymä arvioijakoulutus. Momentissa mainittu yliopiston tai ammattikorkeakoulun asianomaisen kielen opettajalta vaadittu kelpoisuus on kuitenkin korkeakoulukohtainen, joten selkeyden vuoksi se poistettaisiin.

Luonnokset uudeksi asetukseksi suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta sekä asetukseksi yleisistä kielitutkinnoista annetun asetuksen muuttamisesta ovat esityksen liitteenä.

9 Voimaantulo

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026.

10 Toimeenpano ja seuranta

Lakimuutosten toimeenpanosta huolehtisi Opetushallitus, joka hallinnoi kielitutkintoja. Toimeenpanon yhteydessä olisi seurattava erityisesti sitä, miten uudistettu kielitutkintojärjestelmä skaalautuisi kasvaviin osallistujamääriin ja mahdollistaisi kielitaidon osoittamisen viivytyksettä eri tarkoituksiin.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Sisäministeriössä on valmisteilla [lainsäädäntöhanke pysyvien oleskelulupien myöntämistä koskevan lainsäädännön uudistamisesta \(SM007:00/2024\)](#). Lausuntokierroksen esitysluonnoksessa

ehdotettiin, että tietäntasoinen suomen tai ruotsin kielen taito lisättäisiin pysyvän oleskeluoikeuden saamisen edellytykseksi suurimmassa osassa tilanteita. Hallituksen esitysluonnoksen mukaan kielitaito ei tällä hetkellä ole vaatimuksena missään oleskelulupatyypissä, vaan ainoastaan kansalaisuuden saamisen edellytyksenä. Kielitaitovaatimuksen lisääminen pysyvän oleskeluoikeuden edellytykseksi lisäisi todennäköisesti kielitutkinnon suorittajien määrää siten kuin on arvioitu edellä jaksossa 2.3 Tutkintojen käyttötarkoitukset ja suoritukset.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltu [lainsäädäntöä kotoutumistuen ja työmarkkinatuen kielillisestä \(STM074:00/2024\)](#). Työmarkkinatuen kielillisä tulisi todennäköisesti lisäämään kielitutkinnon suorittajien määrää siten kuin on arvioitu edellä jaksossa 2.3 Tutkintojen käyttötarkoitukset ja suoritukset.

Valtiovarainministeriössä on valmisteltavana [hallituksen esitys eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi \(VM085:00/2024\)](#). Lausuntokierroksella esitysluonnoksessa ehdotettiin muutoksia tiedoksiannon koskevaan menettelysääntelyyn siten, että viranomaisen tiedoksiannot lähetettäisiin ensisijaisesti sähköisesti niille hallinnon asiakkaille, joille se on mahdollista. Nykyisin viranomaiset lähettävät tiedoksiannot asiakkaalle pääsääntöisesti postitse paperilla, ellei asiakas ole antanut erikseen suostumusta sähköiseen tiedoksiantoon. Sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetun lain tiedoksiantosäännöksiä on tarkoitus muuttaa lausuntokierroksen esitysluonnoksen mukaan siten, että viranomaisille mahdollistettaisiin sähköisen tiedoksiannon toimittaminen viestinvälityspalveluun, eli Suomi.fi-viesteihin, ilman vastaanottajan erillistä suostumusta, jos vastaanottajalla on viestinvälityspalvelu käytössään. Sääntely mahdollistaisi sähköisen tiedoksiannon toimittamisen ilman vastaanottajan erillistä suostumusta myös viranomaisen omaan sähköiseen asiointipalveluun edellyttäen, että henkilön viestinvälityspalvelun tilille (Suomi.fi-viesteihin) lähetettäisiin tästä ilmoitus. Tarkoituksena on kuitenkin varmistua myös siitä, että myös vaihtoehtoisia asiointi- ja viestintäkanavia olisi tarjolla niille, jotka eivät pysty käyttämään sähköisiä palveluita. Kyseinen esitys voi vaikuttaa tähän esitykseen sisältyvään ehdotukseen, jonka mukaan yleisistä kielitutkinnoista annetun lain 9 §:ään lisättäisiin uusi 2 momentti. Ehdotetun uuden 2 momentin tarkoituksena on mahdollistaa tutkintotodistusten antaminen tiedoksi ensisijaisesti sähköisesti, jos siitä on ilmoitettu vastaanottajalle. Tämän esityksen jatkovalmistelussa on sovitettava ehdotettu uusi momentti yhteen sen kanssa, millaisen muodon valtiovarainministeriön valmistelussa oleva hallituksen esitys saa.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Ehdotetut muutokset aiheuttaisivat vuosille 2025 ja 2026 kertaluonteisia kustannuksia kielitutkintojärjestelmän kehittämisestä sekä vuodesta 2026 alkaen pysyviä kustannuksia. Vuoden 2025 talousarviossa on varattu momentille 29.01.02 Opetushallituksen toimintamenoihin kahden miljoonan euron määräraha yleisten kielitutkintojen järjestelmän kehittämiseen. Lisäksi hallitus on varannut vuosia 2026–2029 koskevassa kehyspäätöksessä tarkoitukseen 2,2 miljoonaa euroa vuodelle 2026, mikä tullaan sisällyttämään hallituksen eduskunnalle antamaan vuoden 2026 talousarvioesitykseen. Muutosten arvioidaan lisäävän pysyviä, kielitutkintojen hallinnointiin ja toteuttamiseen liittyviä kustannuksia 195 000 eurolla (3 htv). Tähän ei osoiteta erillistä lisämäärärahaa, vaan Opetushallitus kattaa lisäkustannukset tutkintomaksuilla ja tarvittaessa olemassa olevien määrärahojensa puitteissa.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esityksessä on arvioitu sitä, kuinka tarkasti yleisten kielitutkintojen hallintoon liittyvistä rekistereistä olisi tarpeen säätää jatkossa. Yleisistä kielitutkinnoista annetun lain sisältämä sääntely rekistereistä on annettu ennen yleistä tietosuoja-asetusta perustuslain 10 §:n pohjalta (HE

86/2004 vp, s. 5). Sääntelyssä ei ole silloin voitu huomioida tietosuojasääntelyn myöhempää kehitystä tai perustuslakivaliokunnan käytäntöä. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu ja henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen tullessa voimaan perustuslakivaliokunta (PeVL 14/2018 vp, s. 3 ja siinä viitatu lausunnot) on katsonut, että tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Valiokunnan käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen sääntely vastaa asianmukaisesti tulkittuna ja sovellettuna myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan määräytyvää henkilötietojen suojan tasoa. Perustuslakivaliokunta on todennut, että näin ollen erityislainsäädäntöön ei ole tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla enää valtiosääntöisistä syistä välttämätöntä sisällyttää kattavaa ja yksityiskohtaista sääntelyä henkilötietojen käsittelystä. Henkilötietojen suojaan liittyvät sääntelyn kattavuuden, täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset voidaan joiltain osin täyttää myös yleisellä Euroopan unionin asetuksella tai kansalliseen oikeuteen sisältyvällä yleislailla. Henkilötietojen suojan toteuttaminen tulisi valiokunnan mukaan ensisijaisesti taata yleisen tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislain nojalla. Tähän liittyen tulisi välttää kansallisen erityislainsäädännön säätämistä sekä varata sellaisen säätäminen vain tilanteisiin, joissa se on yhtäältä sallittua tietosuoja-asetuksen kannalta ja toisaalta välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi.

Perustuslakivaliokunta (ks. esim. PeVL 16/2024 vp, s. 3) on korostanut perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaista jokaisen oikeutta saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa viranomaisessa. Valiokunnan lausunnoissa (ks. esim. PeVL 30/2024 vp, s. 3; PeVL 73/2022 vp — U 34/2016 vp, s. 4 ja niissä viitatu lausunnot) tulee esille tasapaino sen suhteen, että käsittely olisi viivytyksetöntä mutta käsittelyn muista vaatimuksista ei tulisi poiketa ainakaan yksinomaan käsittelyn nopeuttamiseksi ja tehostamiseksi. Tällaiset muut vaatimukset voivat pohjautua esimerkiksi perus- tai ihmisoikeuksiin tai hallintolakiin. Sekä yleisissä kielitutkinnoissa että valtionhallinnon kielitutkinnoissa viivytystä aiheuttaa tällä hetkellä tutkintojen ruuhkautuminen, jota helpottavia lakimuutosehdotuksia on pyritty sisällyttämään esitykseen mahdollisuuksien mukaan. Toisaalta monista tutkintoprosesseja hidastavista vaiheista ei voida luopua, jotta voidaan turvata esimerkiksi perustuslain 21 §:n 2 momentissa tarkoitettu oikeus saada perusteltu päätös, oikeus hakea muutosta ja muut hyvän hallinnon takeet. Kielitutkintoprosessien kestoon vaikuttaa myös pyrkimys taata kielitutkintojen laatu. Kielitutkintojen on kuitenkin tärkeää olla laadukkaita ja todentaa osallistujien kielitaitoa luotettavasti ja oikeudenmukaisesti, sillä kielitutkinnoilla on suuri merkitys niin kielitutkinnon suorittajalle kuin myös tutkintotodistusta edellyttävälle taholle. Yhteiskunnallisesti tärkeiden käyttötarkoitusten laajentuessa hallitusohjelmakirjausten myötä kielitutkintojen merkitys tällaisina korkeiden panosten tutkintoina (high stakes exam) ei tule ainakaan vähenemään, joten tutkintojen laatua on tärkeää ylläpitää myös jatkossa.

Tähän asti valtionhallinnon kielitutkinnot ovat olleet yleisistä kielitutkinnoista erillinen kielitutkintojärjestelmä. Näiden kahden tutkintojärjestelmän rinnastumisesta toisiinsa on säädetty siten, että tutkinnot käytännössä korvaavat toisensa. Keskeinen syy kahden tutkintojärjestelmän ylläpitämiselle on kuitenkin ollut se, että virkaa täytettäessä ja muuhun palvelussuhteeseen otettaessa hakijoiden on tarvittaessa pystyttävä osoittamaan kielitaitonsa ilman viivytystä valtionhallinnon kielitutkinnoilla (HE 92/2002 vp). Tällä näkökohdalla on yhteys perustuslain 21 §:n 1 momentissa turvattuun oikeuteen saada asiansa käsiteltyksi ilman aiheutonta viivytystä. Myös valtionhallinnon kielitutkintojen suorittamista viivyttää kuitenkin tällä hetkellä ruuhkautuminen, jota on syntynyt sen jälkeen kun erinomaista suomen ja ruotsin kielen taitoa osoittavista valtionhallinnon kielitutkinnoista tehtiin syksystä 2024 alkaen maksuttomia. Maksuttomuudella pyrittiin edistämään perustuslaissa turvattua yhdenvertaisuutta (ks. HE 42/2024 vp, s. 1, 9, 11–

12 ja 22). Opetushallituksen mukaan valtionhallinnon kielitutkinnot eivät myöskään ole skaalattavissa kasvaviin osallistujamääriin, joita todennäköisesti aiheutuu kielitutkintojen käyttötarkoitusten laajentuessa. Sen sijaan tehokkaampaa ja tarkoituksenmukaisempaa olisi Opetushallituksen mukaan keskittyä jatkossa yhden kielitutkintojärjestelmän kehittämiseen ja ylläpitämiseen niin, että kielitaito olisi eri tarkoituksiin mahdollista osoittaa riittävän nopeasti sen kautta. Esitys sisältää säännöksen, jonka mukaan Opetushallituksen olisi yleisten kielitutkintojen järjestämisestä sopiessaan jatkossa varmistettava, että tutkintotilaisuuksia on riittävän usein. Sen sijaan valtionhallinnon kielitutkintojen ehdotettu yhdistäminen yleisiin kielitutkintoihin edistäisi kielitutkintojen alueellista saatavuutta, kun taas nykyisin valtionhallinnon kielitutkintojen erinomaisen taidon tutkintotilaisuuksia järjestetään ainoastaan Helsingissä Opetushallituksen tiloissa.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan yleisistä kielitutkinnoista annetun lain (964/2004) 1 §:n 3 momentti,
muutetaan lain 2 §, 4 §, 8–11 §, 13 §, sellaisina kuin ne osaksi ovat laissa 1082/2022, sekä
lisätään uusi 10 a § seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

(kumotaan 3 momentti)

2 §

Tutkintojen hallinto

Yleisestä kielitutkintojärjestelmästä, sen kehittämisestä ja valvonnasta vastaa Opetushallitus. Opetushallitus voi tehdä yleisten kielitutkintojen laatimiseen ja arviointiin liittyviä sopimuksia korkeakoulujen taikka muiden julkisyhteisöjen tai yhteisöjen kanssa, joilla on riittävä asiantuntemus kielitutkintojen laatimiseen ja arviointiin.

4 §

Tutkintojen järjestäminen

Opetushallitus voi sopia tutkintojen järjestämisestä sellaisten julkisyhteisöjen tai yhteisöjen kanssa, joilla on riittävä asiantuntemus ja edellytykset tutkintojen järjestämiseen. Sopimuksia tehtäessä on otettava huomioon, että tutkintotilaisuuksia on tarjolla alueellisesti riittävä määrä ja riittävän usein.

8 §

Arvioijarekisteri

Opetushallitus ylläpitää yleisten kielitutkintojen arviointiin osallistuvista henkilöistä rekisteriä tutkintosuoritusten arviointia varten.

Henkilö merkitään arvioijarekisteriin viiden vuoden ajaksi, ja merkintä voidaan hakemuksesta uusia, edellyttäen, että henkilö täyttää edelleen 7 §:ssä säädetty vaatimukset ja on käytännössä ylläpitänyt arviointitaitoaan sekä mukana opetustoiminnassa. Jos henkilön suorittamissa arvioinneissa ilmenee olennaisia puutteita tai laiminlyöntejä, Opetushallitus voi arvioijaa kuultuaan poistaa merkinnän ennen määräajan päättymistä.

9 §

Tutkintotodistus

Tutkintoon osallistuja saa todistuksen, joka sisältää arvioinnin sen tasoisesta tutkinnosta tai tutkinnon osakokeesta, johon hän on osallistunut.

Tutkintotodistus voidaan antaa tutkinnon tai sen osakokeen suorittajalle sähköisesti, jos hänelle on ilmoitettu tiedoksiantotavasta.

10 §

Yleisten kielitutkintojen tutkintorekisteri

Opetushallitus ylläpitää yleisten kielitutkintojen tutkintorekisteriä suoritettuja kielitutkintoja ja tutkintoihin sisältyviä osakokeita koskevien tietojen säilyttämistä sekä yleisen kielitutkinnon toimivuuden seurantaa varten.

Rekisteriin talletetaan yleiseen kielitutkintoon osallistuneen nimi, oppijanumero, yhteystiedot, kansalaisuus, tutkinnon suorittamispaikka, tutkintokieli, saadut taitotasoarviot, tutkintokertojen ajankohta ja tutkinnon arvioijat.

Tutkintorekisterin tiedot säilytetään 30 vuotta. Tiedot henkilön suorittamien kielitutkintojen tai niiden osakokeiden tutkintokielistä, saaduista taitotasoarvioista sekä tutkintokertojen ajankohdasta säilytetään kuitenkin 120 vuotta.

10 a §

Tietojen luovuttaminen yleisten kielitutkintojen tutkintorekisteristä

Tutkinnon suorittaja voi katsoa ja käyttää 10 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin sisältyviä omia tietojaan valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 6 luvussa tarkoitettuun opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalveluun sisältyvän käyttöliittymän avulla.

Edellä 10 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa viranomaiselle viranomaisen lakiin tai laissa säädettyyn tehtävään perustuvan tiedonsaantioikeuden nojalla.

Henkilö, jonka tutkinto- tai osakoesuorituksista on tallennettu tietoja 10 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin, voi 1 momentissa tarkoitettussa palvelussa antaa valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 29 §:n 5 momentissa tarkoitetun suostumuksensa rekisterissä olevan tiedon luovuttamiseen viranomaiselle tai muulle taholle sekä peruuttaa antamansa suostumuksen.

Luovutettavia tietoja ei tallenneta valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 6 luvussa tarkoitettuun Opetushallituksen palveluun.

11 §

Tutkintomaksu

Opetushallitus perii tutkintoon ilmoittautuneelta tutkintomaksun. Tutkintomaksun määrästä eri taitotasolla säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella noudattaen, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, suomen tai ruotsin kielen ylimmän taitotason tutkintoon tai sen osakokeeseen osallistumisesta ei peritä maksua henkilöltä, joka on:

1) suorittanut ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019) tarkoitetun tutkinnon tai vastaavan ulkomaisen tutkinnon;

2) suorittamassa korkeakoulututkintoa; tai

3) suorittanut korkeakoulututkinnon.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa tutkintoon tai sen osakokeeseen saa ilmoittautua maksutta kolme kertaa.

Tutkintomaksu palautetaan tutkintoon ilmoittautuneelle yhden kerran, jos hän on estynyt osallistumasta tutkintoon oman sairautensa vuoksi. Maksua ei palauteta, jos esteestä ei ole ilmoitettu tutkinnon järjestäjälle ennen tutkintotilaisuutta. Hakemus maksun palauttamisesta tulee tehdä Opetushallitukselle kahden viikon kuluessa tutkintopäivästä.

13 §

Tutkinnon tai sen osakokeen suorittajan oikeussuoja

Edellä 7 §:n 1 momentissa ja 11 §:n 2 momentissa tarkoitettua hakemusta koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Tutkinnon tai sen osakokeen suorittajalle on hänen pyynnöstään annettava tieto arvosteluperusteiden soveltamisesta hänen koesuorituksensa. Pyyntö on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun hänellä on ollut tilaisuus saada arvostelun tulokset tietoonsa. Ohjeet pyynnön tekemiseen on annettava arvostelun tulosten yhteydessä.

Tutkinnon tai sen osakokeen suorituksen arviointia koskevaan päätökseen saa vaatia yleisten kielitutkintojen tutkintotoimikunnalta oikaisua. Oikaisuvaatimus on toimitettava tutkintotoimikunnalle 14 päivän kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin tutkinnon tai sen osakokeen suorittajalla on ollut tilaisuus saada arvostelun tulokset sekä arvosteluperusteiden soveltaminen omalta kohdaltaan tietoonsa. Muutoin oikaisuvaatimusmenettelyssä sovelletaan, mitä hallintolaissa säädetään. Tässä momentissa tarkoitettu oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin kielitutkinnon järjestämistä koskevien sopimusten ja muiden tarpeellisten käytännön järjestelyjen tekemiseksi.

Muussa laissa tai asetuksessa tämän lain voimaan tullessa oleva viittaus valtionhallinnon kielitutkintoihin tarkoittaa tämän lain voimaantulon jälkeen viittausta yleisiin kielitutkintoihin. Viittaus valtionhallinnon kielitutkintojen tiettyyn tasoon rinnastuu yleisten kielitutkintojen taitotasoihin siten kuin on säädetty valtioneuvoston asetuksessa suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa (481/2003).

2.

Laki

julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) 10–12 § ja 15 §, sellaisina kuin ne osaksi ovat laeissa 904/2015 ja 434/2024, sekä muutetaan luvun 3 otsikko ja 13–14 § seuraavasti:

3 luku

Kielitaidon osoittaminen

(kumotaan 10, 11 ja 12 §)

13 §

Kielitaidon osoittaminen yleisillä kielitutkinnoilla tai opintojen yhteydessä

Kielitaidon osoittamista varten on yleisistä kielitutkinnoista annetussa laissa (964/2004) tarkoitetut kielitutkinnot.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään siitä, millä tavoin suomen tai ruotsin kielen taito voidaan kielitutkinnon suorittamisen sijasta osoittaa opintojen yhteydessä suoritetuilla kielikokeilla tai opinnoilla.

14 §

Todistus vastaavasta kielitaidosta

Opetushallitus voi kielitutkintoa toimeenpanematta hakemuksesta:

- 1) antaa todistuksen suomen tai ruotsin kielen erinomaisesta taidosta henkilölle, joka hyväksyttävän selvityksen mukaan on aiemmalla toiminnallaan osoittanut vaadittavaa kielitaitoa; sekä
- 2) päättää ulkomailla suoritettujen kieliopintojen rinnastamisesta yleisiin kielitutkintoihin.

(kumotaan 15 §)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin kielitutkinnon järjestämistä koskevien sopimusten ja muiden tarpeellisten käytännön järjestelyjen tekemiseksi.

Muussa laissa tai asetuksessa tämän lain voimaan tullessa oleva viittaus valtionhallinnon kielitutkintoihin tarkoittaa tämän lain voimaantulon jälkeen viittausta yleisistä kielitutkinnoista annetussa laissa tarkoitettuihin yleisiin kielitutkintoihin. Viittaus valtionhallinnon kielitutkintojen

tiettyyn tasoon rinnastuu yleisten kielitutkintojen taitotasoihin siten kuin on säädetty valtioneuvoston asetuksessa suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa (481/2003).

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi

1.

Laki

yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan yleisistä kielitutkinnoista annetun lain (964/2004) 1 §:n 3 momentti,
muutetaan lain 2 §, 4 §, 8–11 §, 13 §, sellaisina kuin ne osaksi ovat laissa 1082/2022, sekä
lisätään uusi 10 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Yleisellä kielitutkinnolla osoitetun suomen
ja ruotsin kielen taidon rinnastamisesta jul-
kisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavaan kieli-
taitoon säädetään erikseen.

(kumotaan 3 momentti)

2 §

2 §

Tutkintojen hallinto

Tutkintojen hallinto

Yleisestä kielitutkintojärjestelmästä, sen ke-
hittämisestä ja valvonnasta vastaa Opetushal-
litus. Opetushallitus voi tehdä yleisten kieli-
tutkintojen laatimiseen ja arviointiin liittyviä
sopimuksia korkeakoulujen kanssa.

Yleisestä kielitutkintojärjestelmästä, sen ke-
hittämisestä ja valvonnasta vastaa Opetushal-
litus. Opetushallitus voi tehdä yleisten kieli-
tutkintojen laatimiseen ja arviointiin liittyviä
sopimuksia korkeakoulujen taikka muiden jul-
kisyhteisöjen tai yhteisöjen kanssa, joilla on
riittävä asiantuntemus kielitutkintojen laati-
miseen ja arviointiin.

4 §

4 §

Tutkintojen järjestäminen

Tutkintojen järjestäminen

Opetushallitus sopii yleisten kielitutkintojen
järjestämisestä enintään viiden vuoden mää-
räajaksi kerrallaan. Sopimuksia voidaan
tehdä:

1) korkeakoulujen sekä valtion virastojen ja
laitosten kanssa;

2) sellaisten koulutuksen järjestäjien tai op-
pilaitosten ylläpitäjien kanssa, joilla on:

Opetushallitus voi sopia tutkintojen järjes-
tämisestä sellaisten julkisyhteisöjen tai yhtei-
söjen kanssa, joilla on riittävä asiantuntemus
ja edellytykset tutkintojen järjestämiseen. So-
pimuksia tehtäessä on otettava huomioon, että
tutkintotilaisuuksia on tarjolla alueellisesti
riittävä määrä ja riittävän usein.

a) perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettu opetuksen järjestämislupa;

b) lukiolaissa (714/2018) tarkoitettu koulutuksen järjestämislupa;

c) ammatillisesta koulutuksessa annetussa laissa (531/2017) tarkoitettu tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupa; tai

d) vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998) tarkoitettu oppilaitoksen ylläpitämislupa;

3) perusopetuksen järjestäjänä olevan kunnan tai kuntayhtymän kanssa;

4) muiden kuin 1–3 kohdassa tarkoitettujen rekisteröityjen yhteisöjen tai säätiöiden kanssa, joilla on riittävä asiantuntemus.

Sopimuksia tehtäessä on otettava huomioon, että tutkintotilaisuuksia on tarjolla alueellisesti riittävä määrä. Sopimuksen tekemisen edellytyksenä on, että järjestäjän käytettävissä on tutkintojen järjestämisen edellyttämä henkilöstö, tilat ja laitteet. Sopimus voidaan purkaa, jos tutkinnon järjestäjä laiminlyö sopimuksen mukaisia tehtäviään.

8 §

Arvioijarekisteri

Opetushallitus ylläpitää yleisten kielitutkintojen arviointiin osallistuvista henkilöistä rekisteriä *tutkintosuoritusten yhdenmukaisen arvioinnin tason turvaamiseksi*.

Rekisteriin talletetaan henkilön nimi, henkilötunnus, sekä kieli tai kielet, joita henkilö on oikeutettu arvioimaan. Lisäksi rekisteriin talletetaan tarpeelliset yhteystiedot.

Henkilö merkitään arvioijarekisteriin viiden vuoden ajaksi, ja merkintä voidaan hakemuksesta uusaa, edellyttäen, että henkilö täyttää edelleen 7 §:ssä säädetyt vaatimukset ja on käytännössä ylläpitänyt arviointitaitoaan. Jos henkilön suorittamissa arvioinneissa ilmenee olennaisia puutteita tai laiminlyöntejä, Opetushallitus voi arvioijaa kuultuaan poistaa merkinnän ennen määräajan päättymistä.

Arvioijarekisteriin sovelletaan lisäksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun

8 §

Arvioijarekisteri

Opetushallitus ylläpitää yleisten kielitutkintojen arviointiin osallistuvista henkilöistä rekisteriä *tutkintosuoritusten arviointia varten*.

Henkilö merkitään arvioijarekisteriin viiden vuoden ajaksi, ja merkintä voidaan hakemuksesta uusaa, edellyttäen, että henkilö täyttää edelleen 7 §:ssä säädetyt vaatimukset ja on käytännössä ylläpitänyt arviointitaitoaan *sekä mukana opetustoiminnassa*. Jos henkilön suorittamissa arvioinneissa ilmenee olennaisia puutteita tai laiminlyöntejä, Opetushallitus voi arvioijaa kuultuaan poistaa merkinnän ennen määräajan päättymistä.

9 §

Tutkintotodistus

Tutkintoon osallistuja saa todistuksen, joka sisältää arvioinnin sen tasoisesta tutkinnosta tai tutkinnon osakokeesta, johon hän on osallistunut.

Tutkintotodistus voidaan antaa tutkinnon tai sen osakokeen suorittajalle sähköisesti, jos hänelle on ilmoitettu tiedoksiantotavasta.

10 §

Yleisten kielitutkintojen tutkintorekisteri

Opetushallitus ylläpitää yleisten kielitutkintojen tutkintorekisteriä suoritetuista kielitutkintoja ja tutkintoihin sisältyviä osakokeita koskevien tietojen säilyttämistä sekä yleisen kielitutkinnon toimivuuden seurantaa varten.

Rekisteriin talletetaan yleiseen kielitutkintoon osallistuneen nimi, oppijanumero, yhteystiedot, kansalaisuus, tutkinnon suorittamispaikka, tutkintokieli, saadut taitotasot, tutkintokertojen ajankohta ja tutkinnon arvioijat.

Tutkintorekisterin tiedot säilytetään 30 vuotta. Tiedot henkilön suorittamien kielitutkintojen tai niiden osakokeiden tutkintokie-

Voimassa oleva laki

lain (621/1999) ja henkilötietolain (523/1999) säännöksiä.

9 §

Tutkintotodistus

Tutkintoon osallistuja saa todistuksen, joka sisältää arvioinnin sen tasoisesta tutkinnosta, johon hän on osallistunut.

10 §

Yleisten kielitutkintojen tutkintorekisteri

Opetushallitus ylläpitää yleisten kielitutkintojen tutkintorekisteriä suoritettuja kielitutkintoja ja tutkintoihin sisältyviä osakokeita koskevien tietojen säilyttämistä sekä yleisen kielitutkinnon toimivuuden seurantaan varten.

Rekisteriin talletetaan yleiseen kielitutkintoon osallistuneen nimi, henkilötunnus, kansalaisuus, sukupuoli, tutkinnon suorittamispaikka, tutkintokieli, saadut taitotasoarviot, tutkintokertojen ajankohta ja tarpeelliset yhteystiedot.

Tutkintorekisterin tiedot säilytetään 30 vuotta.

Tutkintorekisteriin sovelletaan lisäksi viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain ja henkilötietolain säännöksiä.

11 §

Tutkintomaksu

Opetushallitus perii tutkintoon ilmoittautuneelta tutkintomaksun. Tutkintomaksun määrästä eri taitotasoilla säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella noudattaen, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään.

Tutkintomaksu palautetaan tutkintoon ilmoittautuneelle, jos hän on estynyt osallistumasta tutkintoon sairauden tai muun siihen rinnastettavan erityisen painavan syyn vuoksi eikä voi osallistua seuraavaan järjestettävään tutkintoon. Maksua ei palauteta, jos esteestä ei

Ehdotus

listä, saaduista taitotasoarvioista sekä tutkintokertojen ajankohdasta säilytetään kuitenkin 120 vuotta.

10 a §

Tietojen luovuttaminen yleisten kielitutkintojen tutkintorekisteristä

Tutkinnon suorittaja voi katsoa ja käyttää 10 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin sisältyviä omia tietojaan valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 6 luvussa tarkoitettuun opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalveluun sisältyvän käyttöliittymän avulla.

Edellä 10 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa viranomaiselle viranomaisen lakiin tai laissa säädettyyn tehtävään perustuvan tiedonsaantioikeuden nojalla.

Henkilö, jonka tutkinto- tai osakoesuorituksista on tallennettu tietoja 10 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin, voi 1 momentissa tarkoitettussa palvelussa antaa valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 29 §:n 5 momentissa tarkoitettua suostumuksensa rekisterissä olevan tiedon luovuttamiseen viranomaiselle tai muulle taholle sekä peruuttaa antamansa suostumuksen.

Luovutettavia tietoja ei tallenneta valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 6 luvussa tarkoitettuun Opetushallituksen palveluun.

11 §

Tutkintomaksu

Opetushallitus perii tutkintoon ilmoittautuneelta tutkintomaksun. Tutkintomaksun määrästä eri taitotasoilla säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella noudattaen, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, suomen tai ruotsin kielen ylimmän taito-

ole ilmoitettu tutkinnon järjestäjälle ennen tutkintotilaisuutta. Hakemus maksun palauttamisesta tulee tehdä Opetushallitukselle kahden viikon kuluessa tutkintopäivästä.

13 §

Muutoksenhaku

Edellä 7 §:n 1 momentissa ja 11 §:n 2 momentissa tarkoitettua hakemusta koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Tutkintosuorituksen arviointia koskevaan päätökseen saa vaatia yleisten kielitutkintojen tutkintotoimikunnalta oikaisua. Oikaisuvaatimus on toimitettava tutkintotoimikunnalle 14 päivän kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin tutkinnon suorittajalla on ollut tilaisuus saada arvostelun tulokset sekä arvosteluperusteiden soveltaminen omalta kohdaltaan tietoonsa. Muutoin oikaisuvaatimusmenettelyssä sovelletaan, mitä hallintolaissa säädetään. Tässä momentissa tarkoitettua oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

tason tutkintoon tai sen osakokeeseen osallistumisesta ei peritä maksua henkilöltä, joka on:

1) suorittanut ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019) tarkoitetun tutkinnon tai vastaavan ulkomaisen tutkinnon;

2) suorittamassa korkeakoulututkintoa; tai

3) suorittanut korkeakoulututkinnon.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa tutkintoon tai sen osakokeeseen saa ilmoittautua maksutta kolme kertaa.

Tutkintomaksu palautetaan tutkintoon ilmoittautuneelle yhden kerran, jos hän on estynyt osallistumasta tutkintoon oman sairautensa vuoksi. Maksua ei palauteta, jos esteestä ei ole ilmoitettu tutkinnon järjestäjälle ennen tutkintotilaisuutta. Hakemus maksun palauttamisesta tulee tehdä Opetushallitukselle kahden viikon kuluessa tutkintopäivästä.

13 §

Tutkinnon tai sen osakokeen suorittajan oikeussuoja

Edellä 7 §:n 1 momentissa ja 11 §:n 2 momentissa tarkoitettua hakemusta koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Tutkinnon tai sen osakokeen suorittajalle on hänen pyynnöstään annettava tieto arvosteluperusteiden soveltamisesta hänen koesuorituksensa. Pyyntö on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun hänellä on ollut tilaisuus saada arvostelun tulokset tietoonsa. Ohjeet pyynnön tekemiseen on annettava arvostelun tulosten yhteydessä.

Tutkinnon tai sen osakokeen suorituksen arviointia koskevaan päätökseen saa vaatia yleisten kielitutkintojen tutkintotoimikunnalta oikaisua. Oikaisuvaatimus on toimitettava tutkintotoimikunnalle 14 päivän kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin tutkinnon tai sen osakokeen suorittajalla on ollut tilaisuus saada arvostelun tulokset sekä arvosteluperusteiden

soveltaminen omalta kohdaltaan tietoonsa. Muutoin oikaisuvaatimusmenettelyssä sovelletaan, mitä hallintolaissa säädetään. Tässä momentissa tarkoitettu oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin kielitutkinnon järjestämistä koskevien sopimusten ja muiden tarpeellisten käytännön järjestelyjen tekemiseksi.

Muussa laissa tai asetuksessa tämän lain voimaan tullessa oleva viittaus valtionhallinnon kielitutkintoihin ja tarkoittaa tämän lain voimaantulon jälkeen viittausta yleisiin kielitutkintoihin. Viittaus valtionhallinnon kielitutkintojen tiettyyn tasoon rinnastuu yleisten kielitutkintojen taitotasoihin siten kuin on säädetty valtioneuvoston asetuksessa suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa (481/2003).

2.

Laki

julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003)
10–12 § ja 15 §, sellaisina kuin ne osaksi ovat laeissa 904/2015 ja 434/2024, sekä
muutetaan 13–14 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 luku

3 luku

Valtionhallinnon suomen ja ruotsin kielen tutkinnot

Kielitaidon osoittaminen

10 §

(kumotaan 10, 11 ja 12 §)

Valtionhallinnon kielitutkinnot

13 §

Suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamista varten on valtionhallinnon kielitutkinnot kumpaakin kieltä varten. Tutkinnoissa voidaan osoittaa suomen tai ruotsin kielen erinomaista, hyvää tai tyydyttävää taitoa.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tutkinnoista sekä tutkintotodistusten antamisesta.

Opetushallitus antaa määräyksiä tutkintojen perusteista ja vahvistaa tutkintotodistuksen kaavan 11 §:ssä tarkoitettujen tutkintolautakuntien annettua asiasta lausunnon.

11 §

Valtionhallinnon kielitutkintojen hallinto ja toimeenpano

Valtionhallinnon kielitutkintojen ylläpitämisestä ja kehittämisestä sekä toimeenpanon valvonnasta vastaa opetushallitus.

Kielitutkintojen toimeenpanoa varten on opetushallituksen yhteydessä suomen kielen tutkintolautakunta ja ruotsin kielen tutkintolautakunta (kielitutkintolautakunnat). Lisäksi opetushallitus määrää tarpeellisen määrän kielitaidon arviointiin perehtyneitä tutkintosuoritusten vastaanottajia.

Kielitaidon osoittaminen yleisillä kielitutkinnoilla tai opintojen yhteydessä

Kielitaidon osoittamista varten on yleisistä kielitutkinnoista annetussa laissa (964/2004) tarkoitetut kielitutkinnot.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään siitä, millä tavoin suomen tai ruotsin kielen taito voidaan kielitutkinnon suorittamisen sijasta osoittaa opintojen yhteydessä suoritetuilla kielikokeilla tai opinnoilla.

14 §

Todistus vastaavasta kielitaidosta

Opetushallitus voi kielitutkintoa toimeenpanematta hakemuksesta:

1) antaa todistuksen suomen tai ruotsin kielen erinomaisesta taidosta henkilölle, joka hyväksyttävän selvityksen mukaan on aiemalla toiminnallaan osoittanut vaadittavaa kielitaitoa; sekä

2) päättää ulkomailla suoritettujen kieliohjelmojen rinnastamisesta yleisiin kielitutkintoihin.

Kielitutkintolautakuntien jäsenet ja tutkintosuoritusten vastaanottajat toimivat virkavastuulla. Heidän esteellisyyteensä sovelletaan, mitä hallintolain (434/2003) 27–29 §:ssä säädetään.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset kielitutkintolautakuntien kokoonpanosta, asettamisesta ja tehtävistä, asioiden käsittelystä lautakunnissa, tutkintosuoritusten vastaanottajaksi määräämisestä ja tutkintosuoritusten vastaanottamisesta sekä kielitutkintojen toimeenpanon valvonnasta.

Opetushallitus antaa tarvittaessa tutkintosuoritusten vastaanottajille ohjeita kielitutkintojen toimeenpanosta kielitutkintolautakuntien annettua asiasta lausunnon.

12 §

Maksut

Kielitutkintolautakunnan järjestämään kielitutkintoon osallistumisesta ja lautakunnan päätöksistä sekä tutkintosuoritusten vastaanottajan järjestämään tutkintoon osallistumisesta peritään maksu julkisoikeudellisena suoritteena valtion maksuperustelain (150/1992) mukaisesti. Maksun suuruudesta annetaan tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, suomen tai ruotsin kielen erinomaista taitoa osoittavaan valtionhallinnon kielitutkintoon osallistumisesta ja tällaista tutkintoa koskevasta lautakunnan päätöksestä ei peritä maksua henkilöltä, joka on:

- 1) suorittanut ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019) tarkoitetun tutkinnon tai vastaavan ulkomaisen tutkinnon;
- 2) suorittamassa korkeakoulututkintoa; tai
- 3) suorittanut korkeakoulututkinnon.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa tutkintoon saa ilmoittautua maksutta kolme kertaa.

13 §

(kumotaan 15 §)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin kielitutkinnon järjestämisestä koskevien sopimusten ja muiden tarpeellisten käytännön järjestelyjen tekemiseksi.

Muussa laissa tai asetuksessa tämän lain voimaan tullessa oleva viittaus valtionhallinnon kielitutkintoihin ja tarkoittaa tämän lain voimaantulon jälkeen viittausta yleisistä kielitutkinnoista annetussa laissa tarkoitettuihin yleisiin kielitutkintoihin. Viittaus valtionhallinnon kielitutkintojen tiettyyn tasoon rinnastuu yleisten kielitutkintojen taitotasoihin siten kuin on säädetty valtioneuvoston asetuksessa suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa (481/2003).

Kielitaidon osoittaminen yleisillä kielitutkinnoilla tai opintojen yhteydessä

Valtioneuvoston asetuksella säädetään siitä, millä tavoin suomen tai ruotsin kielen taito voidaan valtionhallinnon kielitutkinnon suorittamisen sijasta osoittaa yleisistä kielitutkinnoista annetussa laissa (668/1994) tarkoitetuilla kielitutkinnoilla tai opintojen yhteydessä suoritetuilla kielikokeilla tai opinnoilla.

14 §

Todistus vastaavasta kielitaidosta

Kielitutkintolautakunta voi valtionhallinnon kielitutkintoa toimeenpanematta hakemuksesta:

- 1) antaa todistuksen suomen tai ruotsin kielen erinomaisesta taidosta henkilölle, joka hyväksyttävän selvityksen mukaan on aiemmalla toiminnallaan osoittanut vaadittavaa kielitaitoa; sekä
- 2) päättää ulkomailla suoritettujen kieliopiintojen rinnastamisesta *valtionhallinnon* kielitutkintoihin.

15 §

Tutkinnon suorittajan oikeussuoja

Tutkinnon suorittajalle on annettava tieto arvosteluperusteiden soveltamisesta hänen tutkintosuoritukseensa.

Tutkintosuoritusten vastaanottajan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Tutkintosuoritusten vastaanottajan suorittamaan tutkintosuorituksen arviointiin tyytymätön voi kuitenkin seitsemän päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan ilmoittautua suorittamaan tutkinnon kielitutkintolautakunnalle. Tällöin uusintasuoritus lautakunnalle on maksuton.

Muutoin muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään.

WOMOS

Valtioneuvoston asetus

yleisistä kielitutkinnoista annetun asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
kumotaan 6 §, sellaisena kuin se on osaksi asetuksessa 1366/2022 sekä
muutetaan yleisistä kielitutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen (1163/2004) 1 §:n 3 momentti, 2 §, 5 §, 7 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne osaksi ovat asetuksissa 1109/2011 ja 1366/2022, seuraavasti:

1 §

Yleisten kielitutkintojen tutkintotoimikunta

Tutkintotoimikunnan ja sen jaostojen hallinnolliset tehtävät hoidetaan Opetushallituksessa virkatyönä.

2 §

Tutkintotoimikunnan tehtävät

Tutkintotoimikunnan tehtävänä on:

- 1) tehdä aloitteita tutkintojärjestelmän kehittämiseksi;
- 2) käsitellä valmistavasti yleisten kielitutkintojen perusteet;
- 3) käsitellä asiat, jotka koskevat uusien kielten liittämistä järjestelmään tai siitä poistamista; ja
- 4) käsitellä muut merkittävät tutkintojärjestelmään liittyvät asiat.

Opetushallitus antaa tutkintotodistukset.

Tutkintotoimikunta laatii vuosittain toimintakertomuksen ja toimittaa sen Opetushallitukselle.

5 §

Kielitutkintojen osakokeet

Yleisten kielitutkintojen kunkin tutkintotason tutkinto sisältää seuraavat osakokeet, jotka voi suorittaa yhdessä tai erikseen:

- 1) puheen ymmärtäminen;
- 2) puhuminen;
- 3) tekstin ymmärtäminen;
- 4) kirjoittaminen.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, viittomakielen tutkinnossa voi kullakin taitotasolla suorittaa seuraavat osakokeet:

- 1) viittomakielen ymmärtäminen;
- 2) viittomakielen itsenäinen tuottaminen;
- 3) viittomakielinen keskustelu.

6 §

Sopimus tutkinnon järjestämisestä

(kumotaan)

7 §

Tutkintosuoritusten arvioijat

Arvioijarekisteriin merkittävältä vaaditaan ylempi korkeakoulututkinto sekä Opetushallituksen hyväksymä arvioijakoulutus.

Valtioneuvoston asetus

suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) nojalla:

1 luku

Kielitaidon osoittaminen kielitutkinnoilla

1 §

Kielitaidon osoittaminen kielitutkinnoilla

Yleisistä kielitutkinnoista annetussa laissa (964/2004) tarkoitetut suomen ja ruotsin kielen tutkinnot osoittavat julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavassa kielitaidosta annetussa laissa (424/2003) tarkoitettua kielitaitoa seuraavasti:

1) yleisessä kielitutkinnossa osoitetut puhumisen ja puheen ymmärtämisen osakokeiden taitotasot 6 vastaavat erinomaista suullista taitoa, taitotasot 4 ja 5 vastaavasti hyvää suullista taitoa sekä taitotasot 3 vastaavasti tyydyttävää suullista taitoa;

2) yleisessä kielitutkinnossa osoitetut kirjoittamisen ja tekstin ymmärtämisen osakokeiden taitotasot 6 vastaavat erinomaista kirjallista taitoa, taitotasot 4 ja 5 vastaavasti hyvää kirjallista taitoa sekä taitotasot 3 vastaavasti tyydyttävää kirjallista taitoa;

3) yleisessä kielitutkinnossa osoitetut puheen ymmärtämisen ja tekstin ymmärtämisen osakokeiden taitotasot 6 vastaavat erinomaista ymmärtämisen taitoa, taitotasot 4 ja 5 vastaavasti hyvää ymmärtämisen taitoa sekä taitotasot 3 vastaavasti tyydyttävää ymmärtämisen taitoa.

Ennen 1.1.2026 valtionhallinnon kielitutkinnolla osoitettu erinomainen, hyvä tai tyydyttävä suullinen, kirjallinen tai ymmärtämisen taito rinnastuu 1 momentissa tarkoitettulla tavalla suomen ja ruotsin yleisiin kielitutkintoihin.

2 §

Aikaisemmin voimassa olleiden määräysten mukaiset yleiset kielitutkinnot

Ennen 1 päivää tammikuuta 2002 suoritettujen yleisten kielitutkintojen yhdeksänportaisen taitotasoasteikon tasot vastaavat 13 §:ssä tarkoitettuja kuusiportaisen taitotasoasteikon tasoja siten kuin 5 päivänä toukokuuta 2003 annetussa opetushallituksen määräyksessä (D:18/011/2003) säädetään.

2 luku

Kielitaidon osoittaminen opintojen yhteydessä

3 §

Erinomainen suullinen ja kirjallinen kielitaito

Suomen tai ruotsin kielen erinomaisen suullisen ja kirjallisen taidon osoittamiseksi ei vaadita kielitutkintoa siltä, joka on kyseisellä kielellä

- 1) saanut 8 §:n mukaisen koulusivistyksensä ja suorittanut korkeakoulussa kypsyysnäytteen;
- 2) suorittanut ylioppilastutkinnon, johon sisältyy vähintään arvosana magna cum laude approbatur kyseisessä kielessä suoritettussa äidinkielen kokeessa; taikka
- 3) suorittanut ylioppilastutkinnon, johon sisältyy vähintään arvosana eximia cum laude approbatur suomi toisena kielenä tai ruotsi toisena kielenä -kokeessa.

4 §

Hyvä suullinen ja kirjallinen kielitaito

Suomen tai ruotsin kielen hyvän suullisen ja kirjallisen taidon osoittamiseksi ei vaadita kielitutkintoa siltä, joka on kyseisellä kielellä:

- 1) saanut 8 §:n mukaisen koulusivistyksensä;
- 2) suorittanut ylioppilastutkinnon, johon sisältyy hyväksytty arvosana kyseisessä kielessä suoritettussa äidinkielen kokeessa;
- 3) suorittanut ylioppilastutkinnon, johon sisältyy vähintään arvosana magna cum laude approbatur suomi toisena kielenä tai ruotsi toisena kielenä -kokeessa; taikka
- 4) suorittanut korkeakoulussa kypsyysnäytteen.

Suomen tai ruotsin kielen hyvän suullisen ja kirjallisen taidon osoittamiseksi ei vaadita kielitutkintoa myöskään siltä, joka on

- 1) tässä kielessä vähintään arvosanalla hyvä suorittanut korkeakoulututkintoon sisältyvän sellaisen kielikokeen tai sellaiset kieliopinnot, jotka osoittavat toisen kotimaisen kielen suullista ja kirjallista taitoa

- 2) suorittanut korkeakoulussa vähintään perus- ja aineopinnot, 35 opintoviikon opinnot taikka arvosanan cum laude approbatur suomen kielessä tai korkeakoulun antaman todistuksen mukaan vastaavassa oppiaineessa

- 3) suorittanut korkeakoulussa vähintään perus- ja aineopinnot, 35 opintoviikon opinnot taikka arvosanan cum laude approbatur ruotsin kielessä tai korkeakoulun antaman todistuksen mukaan vastaavassa oppiaineessa.

5 §

Tyydyttävä suullinen ja kirjallinen kielitaito

Suomen tai ruotsin kielen tyydyttävän suullisen ja kirjallisen taidon osoittamiseksi ei vaadita kielitutkintoa siltä, joka on

- 1) tässä kielessä on arvosanalla tyydyttävä suorittanut korkeakoulututkintoon sisältyvän sellaisen kielikokeen tai sellaiset kieliopinnot, jotka osoittavat toisen kotimaisen kielen suullista ja kirjallista taitoa

- 2) suorittanut vähintään perusopinnot, 15 opintoviikon opinnot tai vähintään arvosanan approbatur suomen kielessä tai korkeakoulun antaman todistuksen mukaan vastaavassa oppiaineessa

- 3) suorittanut vähintään perusopinnot, 15 opintoviikon opinnot tai vähintään arvosanan approbatur ruotsin kielessä tai korkeakoulun antaman todistuksen mukaan vastaavassa oppiaineessa.

6 §

Ymmärtämisen taito

Suomen tai ruotsin kielen hyvän ymmärtämisen taidon osoittamiseksi ei vaadita kielitutkintoa siltä, joka on vähintään arvosanan *eximia cum laude approbatur* toisen kotimaisen kielen pitkässä oppimäärässä (A-kieli) sisältävän ylioppilastutkinnon.

Suomen tai ruotsin kielen tyydyttävän ymmärtämisen taidon osoittamiseksi ei vaadita kielitutkintoa siltä, joka on suorittanut vähintään arvosanan *eximia cum laude approbatur* toisen kotimaisen kielen pitkässä oppimäärässä (A-kieli) tai vähintään arvosanan *eximia cum laude approbatur* toisen kotimaisen kielen keskipitkässä oppimäärässä (B1-kieli) sisältävän ylioppilastutkinnon.

7 §

Korkeakoulututkintotodistukseen merkittävä kielitaito

Korkeakoulun perustutkinnosta annettavaan todistukseen on merkittävä koulusivistyksen ja kypsyysnäytteen kieli sekä kieli, jolla opiskelija on suorittanut maan toisen kielen suullista ja kirjallista taitoa osoittavan kielikokeen tai kieliopinnot.

8 §

Koulusivistys

Henkilön katsotaan saaneen koulusivistyksensä sillä kielellä, jolla hän on perusopetuslain (628/1998) tai lukiolain (714/2018) mukaisista taikka niitä vastaavien aiempien koulumuotojen mukaisista opinnoista saamassaan päättötodistuksessa saanut hyväksytyn arvosanan äidinkielenä opiskellusta suomen tai ruotsin kielestä.

Sen, joka on suorittanut ylioppilastutkinnon eri kielellä kuin 1 momentissa tarkoitettulla koulusivistyskielellään, katsotaan kuitenkin saaneen koulusivistyksensä myös sillä kielellä, jolla hän on ylioppilastutkinnossa suorittanut hyväksytyn kokeen äidinkielessä tai saanut vähintään arvosanan *magna cum laude approbatur* suomi toisena kielenä tai ruotsi toisena kielenä -ko-
keessa.